

TÜSİAD KONJONKTÜR DEĞERLENDİRME

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

SAYI 24

Nisan 2009

Genel Değerlendirme

*Dış Ekonomik Gelişmeler
Büyüme ve İstihdam
Enflasyon ve Para Politikası
Kamu Maliyesi
Ödemeler Dengesi
Tahmin ve Beklentiler
sayfa 1-10*

Tablolar

*Üretim ve Fiyatlar
Sektörel Üretim
Finansal Piyasalar
Ödemeler Dengesi
Merkezi Bütçe
Parasal Gelişmeler
Milli Gelir
İşgücü Piyasası
Mikroekonomik Göstergeler
sayfa 11-18*

Grafikler

*Uluslararası Göstergeler
Milli Gelir
Sanayi Üretimi
İmalât Sanayi
İşgücü Piyasası
Bütçe Gelişmeleri
Cari İşlemler Dengesi
Parasal Gelişmeler
Para Politikaları
Dış Ticaret
sayfa 19-27*

2008-2009 Yılı

Senaryoları

sayfa 28

**TÜSİAD KONJONKTÜR
DEĞERLENDİRME**

www.tusiad.org

adresinde sunulmaktadır.

Genel Değerlendirme

Krizin boyutunun başlangıçta yanlış değerlendirilmiş olması, ciddi politika hatalarına yol açmıştır.

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de krizin boyutunun ilk etapta yanlış değerlendirilmiş olması, ciddi politika hatalarına yol açmıştır. Yerel seçimlerden sonra açıklanan revizyon, bu durumu yansıtmaktadır.

2009 yılı Ocak ayı TÜSİAD Konjonktür raporunda 2009 yılı büyüme hızı tahmini -%1.9 olarak belirlenmişti. Küresel ekonomideki gelişmeler olumsuz seyrini korurken, Türkiye ekonomisine ilişkin temel varsayım IMF anlaşmasının kısa sürede sonuçlandırılacağı idi. Şimdiye kadar geçen zamanda bu doğrultuda bir adım atılmamış olması, 2009 yılı temel büyüklüklerini olumsuz yönde etkilemiştir.

2009 yılı makro büyüklüklerinde yapılan revizyon, iş dünyasının aylardan beri işaret etmekte olduğu kötüleşmenin rakamlara yansımaları olmuştur. Son haftalarda dünya ekonomisinden gelmekte olan olumlu işaretlerin tersine dönmesi ve IMF ile yapılacak bir anlaşmanın ertelenmesi durumunda, makro ekonomik büyüklüklerde yapılan bu revizyonun da ötesine geçen bir bozulma olacaktır. Bu nedenle, dünya ekonomisinde zehirli varlıkların yol açacağı zarara bağlı olarak yeni bir olumsuz dalganın ortaya çıkması ihtimali göz önünde tutularak, IMF anlaşmasının bir an önce tamamlanması, hükümet tarafından açıklanmış olan yeni hedeflerin tutturulmasına olanak

sağlayacaktır.

2009 yılı bütçe büyüklüklerine bakıldığında, bütçe açığının artacağı ve artan finansman ihtiyacının kamunun yurtiçi piyasalardan daha fazla borçlanması ile sonuçlanacağı görülmektedir. Bu durumun, özel sektöre gidebilecek bankacılık sektörü kaynaklarının daralmasına yol açması ve nihayetinde kredi faizlerinde bir artış getirmesi durumunda, belirlenen büyüme hızına dahi ulaşılması zor olacaktır. Türkiye’nin 2002-2007 döneminde sağlamış olduğu ekonomik başarının arkasında kamu maliyesindeki disiplinin yattığı unutulmamalıdır. Mali disiplinin bozulması ve kamu borç yükünün kontrolsüz bir artış sürecine girmesi, bizleri 1990’lı yılların yüksek kamu açıkları- yüksek faiz- yüksek enflasyon- düşük büyüme hızı sarmalına sürüklemesiyle sonuçlanacaktır.

Bu olumsuz sonuçların ortaya çıkmaması, IMF anlaşmasıyla birlikte hükümetin uygulayacağı yeni ekonomik programın, uzun süreden beri ertelenmekte olan yapısal sorunları çözecek olan reformların gerçekleştirilmesine bağlıdır. Bu reformlar yapılmadığı durumda, özel sektörün yeniden kuvvetli bir büyüme sürecine girmesinin kolay olmadığı görülmektedir. Kredi koşullarındaki tikanıklık ve kapasite kullanım oranındaki düşüklük, yeni yatırımlar için caydırıcı olurken, üretim ve yatırımlarda hızlı bir artış beklenmiyor olması, halihazırda yükselme eğiliminde olan işsizlik ile birlikte düşünüldüğünde, yurtiçi tüketim talebinin ancak zayıf bir artış göstermesi beklenmelidir.

Kriz sonrasında Türkiye'nin yeniden hızlı büyüme sürecine girebilmesi için, kapsamlı bir reform ajandası ile ekonominin yapısal sorunları çözülerek yurtiçi talebin yeniden yükselmeye başlaması gerekmektedir. Aksi halde, Türkiye ekonomisindeki büyüme hızı, dünya ekonomisindeki gelişmelerle sınırlı kalacaktır. IMF ve OECD gibi örgütler tarafından yapılan büyüme tahminleri, dünya ekonomisinin 2011 yılından önce kuvvetli bir toparlanmanın olmayacağı yönündedir. Bu nedenle, 2010 ve 2011 için belirlenen yeni büyüme hedefleri, ancak kuvvetli bir yapısal reform programı ve kredi piyasalarının yeniden işler hale getirilmesi halinde gerçekleştirilebilir durumdadır.

I. Dış Ekonomik Gelişmeler

Krizin boyutlarına ilişkin tahminler sürekli kötüleşmektedir.

En son beklenti raporunu Ekim 2008'de açıkladıktan sonra 2 kere revizyon yapan IMF Nisan sonunda tahminlerini bir kez daha aşağı çekmiştir. 2009 yılında küresel büyüme tahmini Ocak 2009'daki %0.5 seviyesinden 1.8 puan düşürülerek -%1.3'e indirilmiştir. Yılın son çeyreğinde daralmanın hız kesecek olmaına rağmen 2010 yılında ancak sınırlı bir toparlanma yaşanacağı açıklanmıştır.

En fazla etkilenen ülkeler ihracata dayalı büyüme modelini uygulayan ekonomiler olmuştur.

İhracatın GSYH içinde önemli paya sahip Tayvan, Japonya, Güney Kore ve Hong Kong 2008 yılı son çeyreğinde sırasıyla %8.4, %4.3, %3.4 ve %2.5 oranında daralmışlar. Buna karşın, ihracata dayalı fakat büyük iç pazarı olan Hindistan, Çin, Brezilya gibi ülkeler ekonomilerinde yavaşlama kaydetmeler de, diğer ülkelere kıyasla yavaşlama daha sınırlı olmuştur.

Emtia fiyatları ve borsalardaki oynaklık önemli derecede azalmaktadır.

Petrol fiyatları, 2008 yılı sonunda 37.9 \$'a indikten sonra 37.9\$-53.3\$ aralığında hareket etmiştir. Metal fiyatları da geride bıraktığımız sene sonunda rekor düzey düşük fiyatları gördükten sonra küçük artışlar yaşanmıştır. Buna karşın tarım fiyatları 2008 sonundan itibaren yatay bir seyir sergilemektedir.

Finans piyasalarında ise mart ayından itibaren olumlu gelişmeler yaşandığı görülmektedir. "MSCI World Equity Index'de, 9 Mart 2009'dan Nisan ortalarına doğru %25.4 artış görülmüştür. Türkiye açısından da önemli olan CDS fiyatlarında da düşüş devam etmektedir. Küresel krizin gelişmekte olan ekonomileri vurduğu Ekim-Kasım aylarında Rusya ve Türkiye için CDS fiyatları sırasıyla 1100 ve 800 düzeyleri aşarak rekor düzeye vardıldıktan sonra Nisan ayında kriz öncesi seviyelere gerilemiş bulunmaktadırlar. IMF ile anlaşmanın da etkilediği Türkiye

CDS fiyatları 15 Nisan itibarıyla 305 seviyesinde bulunmaktadır.

Nisan ayı itibarıyla küresel piyasalardan bazı olumlu haberler gelmeye başlamıştır.

Finansal piyasalardan gelen göstergelere göre, küresel finansal krizin artık geride bırakılmış olduğu düşünülmektedir. Buna karşın reel sektöre ilişkin göstergeler hala dibin bulunmamış olduğuna işaret etmektedir. Buna karşılık, birçok ülkede daralmanın hızı yavaşlamaktadır. Bu durum üzerinde, birçok ülkede uygulamaya sokulmuş olan kuvvetli mali uyarıcı önlemlerin etkisi olduğu düşünülmektedir.

II. Büyüme ve İstihdam

2008 yılının son çeyreğinde Türkiye ekonomisi %6.2 oranında daralmıştır.

Daha 2006 yılının ikincil yarısından itibaren, iç dinamikleri nedeniyle yavaşlama eğilimine girmiş olan ekonomi, 2008 yılının ortasından itibaren küresel krizin etkisinin de eklenmesiyle, 2008 yılı son çeyrek %6.2 oranında daralmıştır.

2002-2006 yıllarında ortalama %7.2 oranında büyüyen GSYH, 2007 yılında yavaşlamaya başlamıştır. 2007 ve 2008 yıllarının ilk çeyreklerinde yaşanan %8.1'lik ve %7.3'lük büyüme oranlarının ardında, sonraki çeyreklerde büyüme yeniden yavaşlama eğilimine girmiştir. Böylece, 2007 ve 2008 yıllarında yıllık büyüme sırasıyla %4.7 ve %1.1 düzeyinde kalmıştır.

Sanayinin sürüklediği bir daralma yaşanmaktadır.

GSYH içinde önemli paya sahip imalat sanayi ise yılın son çeyreğinde %10.8 oranında daralmıştır. Özellikle yılın ilk iki çeyreğinde göstermiş olduğu yüksek büyüme rakamları sayesinde yıllık bazda pozitif alanda kalan imalat sanayi büyümesi, böylece 2008 yılını %0.8 gibi düşük büyümeyle kapatmıştır. En son 1999 ve 2001 yıllarında daralan bu kalemin 2008 yılı büyümesi son yedi senenin en düşük değeri olmuştur. Toplam sanayinin diğer kalemlerini oluşturan madencilik ve elektrik, gaz, buhar ve sıcak su üretimi ise 2008 yılında sırasıyla %5.4 ve %3.8 oranında büyüme performansı göstermiştir. Yılı büyüme ile bitiren bu üç kalemin GSYH'e katkıları da pozitif olmuştur. Milli gelir içinde önemli ağırlık olan imalat sanayinin katkısı 0.18 puan olmuşken, diğerlerinin katkısı 0.12 ile sınırlı kalmıştır.

Sanayideki bu daralma diğer sektörlerin performanlarını da olumsuz etkilemiştir.

İnşaat ve toptan ve perakende ticaret kalemlerindeki daralmanın şiddeti, bu iki kalemin yıllık büyüme oranının negatif çıkmasına neden olmuştur.. İnşaat sektörü 2008 yılının her çeyreğinde küçülmüş ve yıllık olarak %7.6 daralmıştır. Toptan ve perakende satışta ise, daralma 3. çeyrekte başlamış, fakat son çeyrekte daralmanın büyüklüğü %15'i geçerek yıllık büyümenin eksi

olmasına neden olmuştur. Böylece, bu iki kalemin toplam milli gelirin %1.1'lik büyümesine katkısı -0.62 puan olmuştur.

İnşaat ve ticaret hariç hizmetler sektöründeki daralma daha sınırlı kalmıştır.

Küresel krizin belkemiğini mali sektörün oluşturmaya karşın, Türkiye'deki mali aracı kuruluşların faaliyeti 2008 yılında %9.1 oranında büyümüştür. Bankaların faaliyet ve karlarını da kapsayan bu kalemin büyümesi üçüncü çeyrekte %8'e gerilese de, dördüncü çeyrekte yeniden toparlanıp %9.5 oranında artış göstermiştir. Başarılı diye tarif edeceğimiz bu büyüme sayesinde bu kalemin genel %1.1'lik büyümeye katkısı 0.9 puan olmuştur.

Son çeyrekte %7.1 daralmasına rağmen 2008 yılında %1.6 büyüyen ulaştırma ve haberleşme kaleminin genel büyümeye katkısı ise 0.23 puan olmuştur.

2008 yılının ikinci yarısında hanehalkı tüketimindeki daralma hızlanmıştır.

Krizin etkilerinin artmasıyla yavaşlamaya geçen iç tüketim 2008 yılı üçüncü ve dördüncü çeyreklerde sırasıyla %1.3 ve %4.6 oranında daralmıştır. Harcama yöntemiyle GSYH içinde %70'e yakın ağırlığa sahip bu kalemin küçülmesi genel ekonominin yavaşlamasında, hatta son çeyrekte daralmasında, belirleyici olmuştur. 2008 yılı toplamında %0.3 oranında büyüyen bu kalemin

genel büyümeye katkısı 0.2 puan ile sınırlı kalmıştır.

Özel yatırımlardaki gerileme, milli gelirin daralmasında belirleyici olmuştur.

2002-2006 döneminde yıllık ortalama %21.6 oranında artan özel sermaye yatırımları ekonominin aynı dönemde %7'nin üzerinde büyümesinde kilit rol oynamıştır. Küresel krizin belirtileri olmadığı 2007 yılında %5.3 gibi sınırlı büyüyen özel sektör yatırımları iç dinamiklerle yavaşlamanın en iyi göstergelerinden birisi sayılabilir. Küresel krizin şiddetinin artması ve ekonomideki belirsizliklerin yoğunlaşmasıyla özel yatırımlar hızlı bir daralma eğilimine girmiş ve 2008 yılı son çeyreğinde %23.5 gerilemiştir. Böylece, 2008 yılında özel sektör yatırımları %7.3 oranında azalmıştır. Net ihracat dışında harcamalar yönlü GSYH içinde toplam GSYH'ya negatif katkı sağlayan tek kalem olan özel sermaye yatırımları büyüme hızını 1.63 puan azaltmıştır.

Özel sektör tüketim yatırımları azalırken, kamu tüketimi ve yatırımları artmaktadır.

2008 yılı son çeyrekte, devletin nihai tüketimi ve kamu yatırımları sırasıyla %6.1 ve %15.9 oranında artmıştır. Devletin harcamaları içinde maaş ve ücret kaleminin artışı son çeyrekte %0.6 ile sınırlı kalmışken, artışlar özellikle mal ve hizmet alımlarında yaşanmıştır. Mal alımlarıyla birlikte, artan bir diğer kalem kamu yatırımlarıdır. Özellikle son çeyrekte hızlanan bu

TÜSİAD KONJONKTÜR DEĞERLENDİRME

kalem %15.9 oranında artmıştır. 2008 yılı genelinde %1.06'lık büyümeye 0.61 puan sağlayan kamu ve devlet harcamaları yıllık büyümenin pozitif alanda kalmasını sağlayan önemli kaynaklardan olmuştur.

Sanayi üretimindeki daralmanın şiddeti azalmaktadır.

GSYH içindeki imalat sanayi ve toplam sanayi ile ilgili öncü bilgi veren sanayi üretim endeksi 2009 yılının ilk üç ayında da azalmıştır.

Geride bıraktığımız yılın Ağustos ayından itibaren negatif büyüme performansı sergileyen sanayi endeksindeki gerileme Mart ayına kadar her geçen ay daha da olumsuz olmuştur. Ocak 2009'da %24.3 olan endekste ki azalma hızı, Şubat 2009'da %25.9'a ulaşmıştır. Mart ayında ise daralma hızı azalarak %20.9 düzeyine inmiştir. Üretimdeki gerileme, bütün haricinde, tüm sektörler e yayılmış durumdadır. En şiddetli daralmanın yaşandığı Karoseri ve taşıt imalatında da gerileme biraz azalarak %58.7 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Ocak ve Şubat 2009'da %63.8 olan kapasite kullanım oranı Mart ayında %64.7'e yükselmiştir. Bu artışa rağmen, kapasite kullanım oranı önceki senenin Mart ayına göre %20.3 oranında daha düşük kalmıştır.

Üretim ve kapasite kullanım rakamları, 2009'un ilk çeyreğinde büyüme hızının ciddi düzeyde negatif çıkacağını göstermektedir.

Reel sektör güven endeksi, TCMB-TÜİK ve CNBCE tüketici güven endeksleri, Mart sonrası için beklentilerde bir düzelmeye işaret etmektedir. Toplam elektrik tüketimi, tüketim endeksleri ve tüketici ve ticari kredilerdeki gelişmeler, beklentilerdeki bu eğilimi destekler niteliktedir. Bu göstergelerin birarada değerlendirilmesi, ekonomide daralmanın şiddetinin azaldığına işaret etmektedir.

Ekonomideki olumsuz gidişatın en sert etkisi işgücü piyasasında görülmektedir.

1988'den itibaren hesaplanan işsizlik oranı %12'lik limiti toplam 5 kere aşmıştır ve bunlardan üçü Kasım ve Aralık 2008'de ve Ocak 2009'da yaşanmıştır. TÜİK'in Ocak 2009 tarihinden itibaren yaptığı revizyon, geçmişe dönük karşılaştırmalı analizi zorlaştırmaktadır. Fakat istatistiki hata payı dikkate alınsa bile, %15.5'e varan Ocak 2009 rakamı, 20 senelik dönemin en yüksek değeri olarak görülmektedir. Geçen senenin Ocak ayına göre işsizlik oranı 4 puan artarken, işsiz sayısındaki artış ise bir milyondan fazla olmuştur. Bu artışla birlikte, işsiz sayısı 3.7 milyona ulaşmıştır.

Tarımdışı işsizlik oranı %19 ile rekor düzeye çıkmıştır.

İmalat sanayiindeki üretimin yavaşlamasıyla birlikte tarımdışı işsizlik oranı da yükselmektedir. Yeni revize seriye göre %19'a varan tarımdışı işsizlik oranı geçen senenin aynı ayına göre 5.3 puan yükselmiştir. Bu artıştaki ana

neden sanayideki istihdamın 316 bin kişi azalmasıdır. İşgücünün de aynı dönemde 1.1 milyon artması işsizlik oranı yükseltmiştir. Bütün olumsuzluklara rağmen, istihdam yaratmaya devam eden hizmetler sektörü az da olsa bu oranı azaltıcı etki yapmıştır. İnşaat hariç servis sektöründeki 170 binlik yeni istihdamın ağırlıklı kısmı 134 bin istihdam yaratan mali sektörden kaynaklanmaktadır.

Kriz sonrasında da işsizliğin yüksek seyretmesi beklenmektedir.

2001-2002 krizinde keskin bir şekilde artan işsizlik oranı müteakip büyüme döneminde azaltılamamıştır. 2002-2006 döneminde büyümenin motor gücü verimlilik artışları olmuştur. Küresel krizle birlikte yeniden yükselişe geçen işsizlik oranının, mevsimsel etkileri dışında bıraktığımız durumda, önümüzdeki aylarda bu seviyeleri koruması kaçınılmaz olacaktır. Kapasite kullanım oranının inmiş olduğu çok düşük seviye, ekonomide toparlanma başlasa bile, yeni istihdam talebinin zayıf kalacağını göstermektedir. Biriken stoklar ve düşen talep altında daralan kar marjları, rekabet gücünün sürdürülmesi için ücret faturasını sınırlamayı, bu da, istihdam düşünü gerektirmektedir. Sorunun kökeninde, rekabet gücü baskısının yatmsaı, çözümün de istihdam üzerindeki yüklerin azaltılmasından geçtiğini ortaya koymaktadır. Nisan ayında açıklanan Katılım Öncesi Ekonomik Program'da da 2010 ve

2011 yıllarında şu anki seviyesinde kalacağı tahmin edilmektedir. Bu da yeniden büyümeye geçildiğinde bile işsizlik sorununun devam edeceğini göstermektedir. İşsizliğin gelecek yıllarda azaltılabilmesi, yapısal çözümleri ve aktif işgücü programlarının etkin hale getirilmesini gerektirmektedir.

III. Enflasyon ve Para Politikası

Küresel krize karşı en şiddetli politika tepkisi Merkez Bankası'nın faiz indirimleri olmuştur.

Merkez Bankası 2009 yılı ilk toplantısını 15 Ocak'ta yapmış olup gecelik borçlanma faizlerini %15.00'den %13.00'e indirmiştir. Daha sonra da 19 Şubat'ta aldığı kararla %13.00'den %11.50'e indirmiştir. 19 Mart 2009 tarihinde gerçekleştirilen Para politikası Kurulu toplantısı neticesinde gecelik borçlanma faizleri piyasa beklentilerine uyumlu olarak %11.50 seviyesinden %10.50 seviyesine, borç verme faiz oranları da %14.00'den %13.00 seviyesine indirilmiştir. Merkez Bankası 16 Nisan tarihinde borçlanma faizlerini 75 baz puan düşürerek %9.75'e, borç verme faizlerini de yine 75 baz puan indirerek %12,25'e çekmiştir.

Böylece 2009 yılı başından bu yana geçen 3 aylık sürede 525 baz puanlık indirimle gidilmiş olup, Mart ayında yapılan son indirimler neticesinde 2008 yılı Ekim ayında başlayan indirim dalgasıyla beraber toplamda 700 baz puanlık faiz indirimi gerçekleştirilmiştir.

Merkez Bankası önümüzdeki dönemde faiz indirimlerinin ölçülü bir şekilde sürdürüleceğine işaret etmiştir.

Merkez Bankası tarafından yapılan açıklamada, 2009 yılı enflasyon oranının 2008 Ekim ayında başlayan faiz indirimleri neticesinde hedeflenenden düşük olması olasılığının azaldığını, bunun sonucu olarak da önümüzdeki dönemde faiz indiriminin ölçülü olacağını sinyali vermiştir. Ayrıca, küresel ekonomideki durgunluğun derinleşmesi, uluslararası kredi piyasalarındaki sorunların beklenenden uzun süreceği düşüncesinin kuvvetlenmesi ve tüm bu faktörlerin enflasyon üzerindeki aşağı yönlü baskısının süreceği vurgulanıp bu nedenle para politikasında aşağı yönlü esnekliğin uzunca bir süre devam edebileceği belirtilmiştir.

Merkez Bankası, küresel ekonomiye ilişkin görünümün sürekli aşağı yönlü güncellenmekte olması nedeniyle, 2009 yılının ikinci enflasyon raporunda, erken toparlanma senaryosunu terketmiştir. Baz senaryo doğrultusunda, kısa dönemde politika faizlerinde sınırlı bir miktar indirim gerçekleştirildiği varsayımı altında, enflasyon oranının sene sonunda %6'ya gerileyeceği ortaya çıkmaktadır.

Nisan ayında TÜFE rakamları piyasa beklentilerinin altında gerçekleşmiştir.

2009 yılı Nisan ayında TÜFE endeksi bir önceki aya göre %0.02,

2008 yılı Aralık ayına göre %1.07 ve 2008 yılı Nisan ayına göre de %6.13 seviyesinde gerçekleşmiştir. Mart ayında başlayan ÖTV ve KDV oranlarında yapılan indirimlerin etkileri ve zayıf iç talep koşulları, Nisan ayında fiyat seviyesinde düşüşlere neden olmuştur.

Nisan ayında özellikle ulaştırma, konut ve ev eşyası kalemlerinde vergi indirimlerinin etkileri görülmüş olup bu kalemler genel endeksi düşürücü yönde rol oynamışlardır.

Hizmet grubu fiyatlarındaki düşüş Nisan ayında daha da belirginleşmiştir.

Ana harcama grupları içerisinde Mart ayında aylık bazda en büyük yükseliş %10.95 ile giyim ve ayakkabı grubunda, yıllık bazda ise %14.44 ile konut grubunda gerçekleşmiştir.

Yine Nisan ayında, sağıkta %2.20, eğlence ve kültürde %1.10, lokanta ve otellerde %0.41, haberleşmede %0.28, eğitimde %0.10, alkollü içecekler ve tütünde %0.02 artış yaşanmıştır. Diğer taraftan çeşitli mal ve hizmetlerde %2.55, ev eşyasında %2.31, ulaşırmada %1.70, konutta %1.04, gıda ve alkolsüz içeceklerde de %0.35 düşüş yaşanmıştır.

Ana harcama gruplarından yıllık bazda en büyük yükseliş %14.44 ile konut grubunda daha sonra da sırasıyla %10.60 ile lokanta ve otellerde, %9.65 ile eğlence ve kültürde, %9.50 ile çeşitli mal ve hizmetlerde gerçekleşmiştir.

Çekirdek enflasyon verileri enflasyondaki düşüş eğilimini desteklemektedir.

Nisan ayında toplam TÜFE'deki olumlu görünüm çekirdek enflasyonda da görülmekte olup, Enerji, işlenmemiş gıda ürünleri, alkollü içecekler ve tütün ürünleri ile altını dışlayan ÖKTG-H endeksinin yıllık artış oranı 1,87 puan gerileyerek yüzde 4,31 aylık bazda ise bir önceki aya göre %0.75 artış kaydetmiştir. ÖKTG-H endeksinden işlenmiş gıda ürünleri çıkartılarak hesaplanan ÖKTG-I endeksi aylık bazda %0.91 artmış olup, yıllık artış oranı da 1,41 puan düşerek %4.14'e gerilemiştir. Bu dönemde çekirdek enflasyon verilerinde görülen düşüşün enflasyondaki genel yavaşlamaya ilave olarak Mart ayı içerisinde ÖTV indirimlerinden de kaynaklandığı görülmektedir.

Üretici fiyatları Nisan ayında bir önceki aya göre %0.65 artış gerçekleşmiştir.

ÜFE'de Nisan ayında aylık bazda %0.65, bir önceki yılın Aralık ayına göre %2.35 artış gerçekleşirken, bir önceki yılın aynı ayına göre %0.35'lik düşüş gerçekleşmiş olup yıllık bazda Şubat 1976'dan bu yana ilk defa bir gerileme gerçekleşmiştir. Nisan ayında aylık değişim tarım sektöründe %3.27, sanayi sektöründe %0.08 olarak gerçekleşmiştir. Tarım sektörü endeksinde bir önceki yılın aynı ayına göre %1.82 düşüş gerçekleşmiş olup, sanayi sektörü endeksinde ise bir önceki yılın aynı ayına göre %0.03'lük artış

gerçekleşmiştir. Sanayi sektörünün alt kalemlerinde fiyatlar sırasıyla, madencilik ve taşocakçılığında %0.75, ve imalat sanayi sektöründe %0.48 artış yaşanmış olup, elektrik, gaz, su sektöründe %4.25 oranında düşüş gerçekleşmiştir. Sanayinin alt sektörleri bazında bir önceki aya göre ÜFE'de en yüksek aylık artış %20.09 ile ham petrol ve doğalgaz çıkarımı alt sektöründe gerçekleşip bunu sırasıyla , %5.29 ile kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı, %4.13 ile basın ve yayım, %1.77 ile motorlu kara taşıtları imalatı, %1.30 ile mobilya imalatı, %1.11 ile metal eşya sanayi, %1.01 ile elektrikli makine ve cihazları alt sektörleri takip etmiştir. Bir ay önceye göre endekslerin en fazla gerilediği alt sektörler sırasıyla %4.83 ile elektrik, gaz üretimi ve dağıtım, %3.47 ile büro makineleri imalatı, %3.31 ile metal cevheri, %3.23 ile taşocakçılığı ve diğer madencilik ürünleri, %2.10 ile de plastik ve kauçuk ürünleri imalatı olmuştur..

IV. Kamu Maliyesi

Ekonomideki daralmaya tepki olarak artırılan bütçe harcamaları, bütçe disiplini bozmuştur.

2009 yılı Mart ayı mali gerçekleşmeleri, harcama artışlarının ve ekonomideki yavaşlama ile birlikte vergi gelirlerindeki belirgin düşüşün merkezi bütçede yarattığı tahribatın devam etmekte olduğunu göstermektedir.

2008 yılı son çeyreğinden itibaren mali disiplinde görülme gevşeme, Mart ayı bütçe uygulama sonuçlarıyla da daha da belirgin bir hal almıştır. 2009 ilk çeyrek bütçe performansında önceki yıllara göre gözlemlenen belirgin sapma bu olumsuz seyri adeta doğrular niteliktedir.

2009 yılı ilk üç aylık kümülatif mali bütçe uygulama sonuçlarına göre, merkezi yönetim bütçesi 19,127 milyar TL açık vermiştir. Bu rakam bir önceki yılın aynı dönemi bütçe açığının 3.4 kat üzerindedir.

Kümülatif olarak 2008 yılı Ocak-Mart döneminde 51,562 milyar TL olarak gerçekleşen bütçe giderleri, 2009 yılının aynı döneminde %28.8 oranında artarak 66,425 milyar TL olmuştur.

Faiz hariç giderler kalemi ise 2008 yılına göre %27.8 oranında artış göstermiştir. Öte yandan, geçen yılın aynı döneminde 13,751 TL olan faiz giderleri, 2009 yılının ilk çeyreğinde 18,90 milyar TL olmuştur.

Toplam harcama performansının kötüleşmesinde faiz giderleri, cari transferler ve personel giderleri etkili olmuştur.

Faiz giderlerinde, önceki aylarda da gözlemlenen belirgin artış, borç stokunun vade yapısına bağlı olarak ortaya çıkan dönemsel bir gerçekleşmedir. Bu hususta, program hedeflerinden herhangi bir sapma söz konusu değildir.

Kayda değer bir husus da, 2009 yılı ilk çeyreğinde sağlık, emeklilik ve

TÜSİAD KONJONKTÜR DEĞERLENDİRME

sosyal yardım giderleri için geçen yılın aynı dönemine göre %48.5 oranında artışla 13,179 milyar TL'lik yapılan transferdir. Bu belirgin artışta, sosyal güvenlik reformu kapsamında 2008 yılı Kasım ayından itibaren Sosyal Güvenlik Kurumu'na (SGK) devlet sosyal güvenlik katkısı olarak yapılan transferler ve ekonomik aktivitedeki yavaşlamaya paralel olarak SGK'nın prim tahsilatında yaşanan azalma etkili olmuştur.

Ekonomik aktivitedeki yavaşlama bütçe gelirlerini düşürmüştür.

Merkezi yönetim bütçe gelirleri 2008 yılı ilk çeyrek için 47,298 milyar TL olarak gerçekleşmişken, 2009 yılının aynı döneminde söz konusu kalem %0.2 oranında artış göstererek 47,298 milyar TL olmuştur.

Özellikle dikkati çeken, vergi gelirlerinde 2009 yılı ilk çeyrek itibariyle, bir önceki yılın aynı dönemine göre nominal olarak bile altında kalmış olmasıdır. Ancak bu olumsuz tabloya rağmen, vergi dışı diğer gelir gelişmelerinde geçen yılın ilk çeyreğine göre %43.7'lik olumlu artış bütçe gelir gelişmelerinin toplam yekünde negatife düşmesini engellemiştir.

Ocak-Mart 2008 döneminde 40,256 milyar TL vergi tahsilatı yapılmışken, bu yılın aynı döneminde %5,2'lik bir azalışla 38,144 milyar TL'lik bir hasılat gerçekleştirilmiştir.

Vergi türleri itibariyle 2009 yılı ilk çeyrek gelişmelerine bakıldığında, Gelir Vergisi'nde %10.4, BSMV'de %20.5 ve Damga Vergisi'nde %7.5 artış meydana gelirken, Kurumlar Vergisi'nde %6, Dahilde Alınan KDV'de %1.5, İthalde Alınan KDV'de %30.7, Özel Tüketim Vergisi'nde %7.6 oranında bir azalma gerçekleşmiştir.

Vergi türleri itibariyle, bir önceki yılın ilk çeyreğine göre en keskin düşüşlerin yaşandığı kalemler, İthalde Alınan KDV, Harçlar ve Özel Tüketim Vergisi olmuştur.

Mart ortasında başlayan beyaz eşya ve otomotivde getirilen ÖTV indirimlerinin etkisi ile vergi performansının biraz daha bozulacağı düşünülmektedir.

Konsolide kamu sektörü faiz dışı fazlası belirgin şekilde düşmektedir.

Resmi tanımlı faiz dışı fazlada görülen azalma, yılın ilk çeyreğinde 1,037 milyar TL düzeyini bulmuştur.

Global ekonomideki olumsuz seyir ve Türkiye'nin ekonomisinin genel görünümü, maliye politikası hedeflerinin tutturulmasını imkansıza kılmuştur.

Katılım Öncesi Ekonomik Program'da (KEP) bütçe hedefleri de revize edilmiştir.

Avrupa Birliği ile yürütülen müzakere sürecinin bir parçası olan Katılım Öncesi Ekonomik Program'da (KEP), 2009-2011 yılları için öngörülen temel makro

büyüklikler dahilinde bütçe ve borç göstergeleri de revize edilmiştir.

2009, 2010 ve 2011 yılları için öngörülen bütçe açığı sırasıyla; %5, %3.75 ve %3.50 olarak belirlenmiştir. Borç stokunun GSYH'ye oranının aynı dönemler için alacağı görünüm ise sırasıyla; %43.10, %44 ve %43.4 olarak tahmin edilmiştir.

KEP'te ifade edilen temel politika taahhütleri ise kısaca şöyledir: *i)* kamu maliyesi çerçevesinde yeni vergi harcamaları ve bütçe dışı fonların önemli ölçüde kontrollü bir hale getirilmesi ve bütçe dışı fonlara müsaade edilmemesi; *ii)* Enerji ve Kit'lerin vergi ve benzeri ödeme yükümlülüklerinin temerrüde düşmemesi; *iii)* BOTAS'ın gecikmiş vergi borçlarının ödenmesi; *iv)* mali kuralın 2009 yılı içinde gerekli yasal altyapısının mutlaka hazırlanması ve 2011 yılı bütçe sürecinde mali kurala geçilmiş olması.

V. Ödemeler Dengesi

Hızla daralan iç talep, dış ticaret açığını küçültmektedir.

Büyümeye duyarlı olan ithalat büyüme dönemlerinde daha hızlı artarken, yavaşlama evresinde de daha hızlı gerilemektedir. Dış ticaretteki azalma Ekim ayında başlamıştır. İthalatın daralma hızı her geçen ay artarak Şubat ayında %47.6 ulaşmıştır. İthalattaki gerileme Mart ayında hız kesmiş ve %37.5'e inmiştir.

İthalat hem iç talebe hem de düşen fiyatlara bağlı olarak azalırken, ihracat dış talebe bağlı olarak azalmaktadır. İhracattaki daralma hızı Ekim, Kasım, Aralık, Ocak ve Şubat aylarında yüzde olarak sırasıyla şöyle olmuştur: 1.8, 17.1, 20.7, 26 ve 24.8. Mart ayında, ithalattaki yavaşlamanın hız kesmiş olmasına karşın, ihracattaki gerileme devam etmiştir. Mart ayında, ihracat % 28.4 azalarak 8,178 milyon dolar seviyesine gerilemiştir.

Dış ticaret açığı Eylül ayından itibaren daralmaktadır. 2009 yılı Ocak ayında %98 azalmış ve -81 milyon dolara inmiştir. Bu aynı zamanda Temmuz 1994 tarihinden sonraki en düşük düzeydir.

Bu gelişmelerle birlikte Ağustos ayından itibaren artan ihracatın ithalata oranı Şubat 2009'da %99a ulaşmış olup, Mart ayında ise %78 seviyesinde gerçekleşmiştir.. 12 aylık kümülatif olarak, ihracatın ithalata oranı Mart ayında %68.0 seviyesinde gerçekleşmiştir.

İthalattaki yavaşlama önce tüketim mallarında başlamış, sonra yatırım ve nihayet aramalarına sirayet etmiştir

Özel sektör yatırımlarının azalması ve hanehalkı tüketiminin gerilemesi hem yatırım ve ara malı hem de tüketim mallarının ithalatının azalmasıyla sonuçlanmaktadır.

Ara malı ithalatın toplam ithalat içinde %75 paya sahip olması üretimin giderek ithalata bağımlı hale gelmiş olduğunu

göstermektedir. 1999 yılında 12 aylık kümülatif olarak bu kalemin ithalat içindeki ağırlığı %65'in altındayken, Kasım 2008'de %75'in üzerine çıkmıştır. Fakat krizle birlikte ara mal talebi de hızla azalmaktadır.

İhracatın mal kompozisyonu değişmektedir.

Ekonomik faaliyetlere göre ihracatta Mart 2009'da balıkçılık, tütün ve ana metal sanayi dışında diğer kalemlerin hepsi azalmıştır.

Uzun süre ihracatı sürükleyen ve 2007 yılında ihracatın en önemli kalemi olan otomotiv sektörü ihracatı 2008 sonunda yaşanan olumsuz gelişmelerle hız kesmiştir ve 2008 sonunda 19.3 milyar dolarla ana metal sanayiinden sonra ikinciliğe gerilemiştir. 2009 yılının ilk üç ayında da sırasıyla %60.1,%54.8, ve %47.6 oranında azalan otomotiv ihracatı toparlanmadan çok uzak gözükmemektedir.

2009 yılı Şubat ayında bir önceki senenin Şubat ayına göre “İnciler, kıymetli taş ve metal mamulleri, madeni paralar” ihracatı %89.8 artarak 1.7 milyar dolara ulaşmıştır. Bu gelişmeyle birlikte bu kalem ihracat içinde “Taşıt,” “Demir ve Çelik,” ve diğer sektörleri çok geride bırakmıştır. 12 aylık kümülatif olarak genel ihracat içinde %4.1 paya sahip bu kalemin Şubat ayında ağırlığı %20'ye ulaşmıştır. Mart ayına gelindiğinde ise “İnciler, kıymetli taş ve metal mamulleri, madeni paralar” faslı bir önceki senenin Mart ayına göre %90.1 seviyesinde artış kaydederek

en fazla artan ihracat faslı olmuştur.

İhracatın pazar kompozisyonu da değişmektedir.

Avrupa ülkelerinde talebin hızla düşmesi nedeniyle bu ülkelere ihracat gerilerken, kuzey Afrika ülkelerine ve komşu ülkelere yapılan ihracat ise daha olumlu seyretmektedir. Son bir yıl içinde ihracat içinde AB'nin ağırlığı %56.3'ten %48'e inmiştir. Buna karşılık Yakın ve Orta Doğunun ağırlığı %14.1'den %19.3' çıkmıştır.

İthalatta ise, AB'nin ağırlığı %40.3'ten %37'ye gerilemişken, Kuzey Amerika, AB hariç Avrupa ve Yakın ve Orta Doğu'nun ağırlıkları artmıştır.

Krize rağmen istikrarlı bir şekilde İsviçre'ye artan ihracat Şubat ayında 1.2 milyar dolara ulaşmıştır. Ocak ve Şubat aylarında en önemli ihracat pazarı olan İsviçre'nin ihracattaki payı Şubat ayında %15'e çıkmıştır. Mart ayına gelindiğinde ise en fazla ihracat yapılan ülke Almanya olarak belirmiş olup 748 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir.

Toplam ihracat içinde %1.4 paya sahip Güney Afrika, Cezair, Mısır ve Libya'ya da ihracat son aylarda istikrarlı bir şekilde artmaktadır. Aralık, Ocak ve Şubat aylarında bir önceki aya göre artış oranı sırasıyla %8, %21 ve %63 seviyesinde gerçekleşmiş olup Mart ayında ise %13 azalmıştır.

Bu dört Afrika ülkesine yapılan ihracatın toplam ihracat içindeki ağırlığı Mart ayında %9.6 olarak gerçekleşmiştir.

İhracatın son aylarda komşu ülkelere istikrarlı olarak arttığı görülmektedir.

Birleşik Arap Emirlikleri'ne yapılan ihracattaki hızlı artış sonucunda, bu ülke ihracat listesinde 12 aylık temelde dokuzuncu sıradan ikinci sıraya yükselmiştir.

Daralan dış ticaret açığına bağlı olarak cari işlemler açığı da hızla azalmaktadır.

Özellikle dış ticaretin, görünmeyen kalemler ve bavul ticareti dahil, Şubat 2009'da fazla vermesi ve hizmet sektörlerinin fazlayı arttırması Şubat ayında cari dengenin fazla vermesine neden olmuştur. 52 ay aradan sonra ilk defa Ocak 2009'da fazla veren cari işlemler degnesi Şubat 2009'da da 343 milyon dolar fazla vermiştir. Bu gelişmelerle birlikte 2008 yılı Ekim ayında 46.7 milyar dolara varan 12 aylık kumulatif cari açık Mart 2009'da 30.5 milyar dolara gerilemiştir. 16.3 milyar dolarlık azalmanın %25'i ise enerji faaliyetlerindeki düşüştan kaynaklanmıştır.

Özel sektörün dış borç çevirme oranı %80'nin üzerindedir.

Özel sektörün dış borçlarını ödemekte sıkıntıya gireceği kuşkuvarı şimdilik gerçekleşmemiştir. Krizle birlikte özel sektör borçlanmasının

azalmasıyla Ekim 2008'den sonra net borç ödeyen bir konuma gelmiştir. Böylece, 12 aylık borç yaratan işlemler 52.9 milyar dolardan 32.4 milyar dolara gerilemiştir. Reel sektör uzun vadeli borç stokunun %85'ini, bankalar %26'sını, ticari kredilerde ise %93'ü çevrilebilmektedir.

12 aylık net sermaye hareketleri yarı yarıya gerilemiştir.

Daralan uluslararası likiditeye bağlı olarak finansman girişi azalmaktadır. Sermaye girişlerinin en önemli kalemlerinden olan doğrudan yatırımlar Şubat 2009'da 366 milyon dolar düzeyinde gerçekleşerek son 29 ayın en düşük seviyesine inmiştir. Önceki aylardaki yüksek girişler sayesinde ise 12 aylık sermaye girişi 17.9 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Sermaye girişini oluşturan bir diğer kanal ise yabancıların hisse senedi ve DİBS yatırımlarıdır. 2009'un ilk iki ayı hem hisse senedi (435 milyon dolar) hem de devlet borç senetlerinden (2.3 milyar dolar) yabancıların çıkışları ile dikkat çekmektedir.. 12 aylık bazda ise yabancıların hisse senedi yatırımları 618 milyon, DİBS yatırımları ise -8.9 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Yastık altındaki paralar ekonomiye kazandırılıyor.

Son aylarda cari dengenin az açık, ve son 2 ayda fazla vermesinin yanı sıra, "net hata ve noksan"daki kuvvetli artış da dikakti çekmektedir. Yastık altında saklanan dövizlerin ve kayıtdışı

olarak Türkiye'ye giren paranın ekonomiye kazanımını gösteren bu kalemde son beş ayda 14.9 milyar dolar giriş görülmüştür. Ocak ayında 1.1 milyar dolar olan bu kalem Şubat ayında 1.7 milyar dolara ulaşmıştır.

Dış borç stoku 276 milyar dolara gerilemiştir.

2000 yılından itibaren 190 milyar dolar artan dış borç stoku 2008 yılı üçüncü çeyrekte 290 milyar dolara aşmıştır. Fakat Ekim 2008'den itibaren ödemeler dengesinin borç yaratan kalemlerinin azalmaya başlamasıyla birlikte borç stoku da azalma eğilimine girmiştir. Böylece, 2008 yılı son çeyreğinde dış borç stoku bir önceki çeyreğe göre yaklaşık 14 milyar dolar azalarak 276 milyar dolara gerilemiştir.

VI. Tahmin ve Beklentiler

Kapsamlı reziyon sonucunda temel ekonomik büyüklükler daha gerçekçi bir hale gelmiştir.

2009 yılı ilk çeyrek itibarıyla, makro verilerin ışığı altında, Avrupa Birliği ile yürütülen müzakere sürecinin bir parçası olan Katılım Öncesi Ekonomik Program ile, büyüme, istihdam, bütçe açığı ve kamu borç dinamiklerinde görülen bozulmanın tekrar istikrarlı bir görünüme kavuşturulması hedeflenmiştir.

KEP çerçevesinde temel makro büyüklüklerde yapılan kapsamlı revizyonlar sonucu hükümet

TÜSİAD KONJONKTÜR DEĞERLENDİRME

tahminleri daha gerçekçi bir temele oturmuştur.

Makro büyüklüklerdeki bu revizyonun, IMF ile yapılacak bir anlaşmanın da başlangıç noktasını oluşturduğu düşünülmektedir. Gerek KEP, gerekse daha sonra açıklanmış olan Enflasyon raporu, kamu maliyesi ve özellikle de mali disiplin konusunda daha sıkı bir mali çerçevenin oluşturulacağını düşündürmektedir.

Bu çerçevede, 2009 yılında ekonominin %3.6 daralacağı, 2010 ve 2011 yıllarında ise %3.3 ve %4.5 büyüyeceği tahmin edilmiştir.

TÜSİAD tahminlerine göre 2009 yılında ekonomi %4.1 daralacaktır.

2009 yılı Ocak ayı TÜSİAD Konjonktür raporunda 2009 yılında ekonominin %1.9 daralacağı tahminine yer verilmişti. Bu tahmin yapılırken, küresel ekonomiye ilişkin olarak IMF'nin Ekim tahminlerinden yararlanılmıştır. Türkiye ekonomisine ilişkin temel varsayım ise IMF anlaşmasının kısa sürede sonuçlandırılacağı idi. Ocak ayından bu yana IMF dünya ekonomisine ilişkin tahminleri aşağı yönlü revize etmiş, Türkiye'nin beklenen IMF anlaşması sonuçlandırılmamıştır. Bu nedenle, TÜSİAD 2009 yılı temel büyüklüklerini revize etmiştir.

2009 yılı Nisan tarihi itibarıyla elde olan son verilere göre yapılan güncelleme sonucu ekonomideki daralmanın daha şiddetli olacağı görülmektedir. 2009 yılının ilk

çeyreğinde sanayi üretimindeki daralma %20'yi aşmıştır. 2008'in ilk çeyreğinde ekonominin % 7.3 büyümüş olduğu da dikkate alındığında, 2009'un ilk çeyreğinde ekonominin %13 civarında daralmış olduğu tahmin edilmektedir.

Yerel seçimlerin geride bırakılmış olması ve Mart ayında açıklanmış olan önlem paketleri Nisan ayından sonra ekonomideki olumsuz gidişatın derinleşmesini engelleyecektir. IMF ile anlaşmanın da önümüzdeki dönemde tamamlanacağı varsayılmaktadır. Bu durumda, ikinci çeyrekte itibaren ekonomideki daralmanın şiddetinin azalacağını düşünülmektedir. Ekonomi yılın son çeyreğinde büyümeye geçse de toparlanma yavaş olacaktır. Yılın bütünü için baktığımızda ekonominin %4.1 küçülmüş olacağını hesaplanmaktadır.

Enflasyonun, Merkez Bankası öngörülleri doğrultusunda şekilleneceğini düşünülmektedir. Sene sonunda TÜFE enflasyonunun %5.5'e gerileyeceği tahmin edilmektedir.

Krizle karşı alınan maliye politikası önlemleri, bütçe harcamalarında artışa yol açmışken, ekonominin daralması, vergi gelirlerini azaltmaktadır. Bu durumun bütçe üzerinde baskı yaratacağı ve bütçe açığının %6'ya doğru gideceği beklenmektedir. IMF anlaşmasının tamamlanması ve yılın ikinci yarısında bütçe harcamalarında daha dikkatli davranılması

durumunda, bütçe açığının GSYH'ya oranının % 5.6'da kalacağını hesaplanmaktadır. Bu durumda faiz dışı bütçe dengesi %0.2 olarak gerçekleşecektir.

Ekonomideki daralmanın dış ticaret açığını düzeltici etki yapacağı öngörülmektedir. Yılın ilk yarısında çok düşük yurtdışı ve yurtiçi talebe bağlı olarak hem ihracatın hem ithalatın hızla daralmış olduğu hesaplanmaktadır. İkinci yarıda ise, yurtiçi talebin kıpırdanacağı ve stok erimesi nedeniyle ithalatın tekrar hızlanacağı düşünülmektedir. Böylece yıl toplamında ithalat 138, ihracat 103, cari işlemler açığı ise 13 milyar dolar olacaktır.

Cari işlemler açığının GSYH'ya oranının %2 civarına ineceği ve IMF anlaşmasının yapılacağı varsayımı altında, kurlarda ilk çeyrekte görülen değer kaybının yılın kalanı için söz konusu olmayacağı düşünülmektedir. Yıl sonuna kadar reel kurun mevcut seviyesini koruyacağı beklenmektedir. Yıl sonu dolar kuru tahmini 1.63 TL civarındadır.

Merkez Bankasının faiz indirim politikası piyasa faizlerinde de düşüşe yol açmaktadır. IMF anlaşmasının getireceği olumlu havayla faizlerin mevcut seviyesinin bir parça daha altına ineceği düşünülmektedir. Ancak bozulan mali disiplin ve artan kamu borç yükü nedeniyle faizlerde yılın kalanında çok hızlı düşüşler beklenmemektedir.

ÖNEMLİ EKONOMİK VE MALİ GÖSTERGELER (2008-2009)													
ÜRETİM VE FİYATLAR													
	2008										2009		
	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan
SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ (TÜİK, 2005=100)													
Yıllık % Değişim	7.0	3.2	2.4	3.8	-3.6	-4.3	-6.7	-13.2	-17.8	-21.4	-23.7	-20.9	..
Aylık % Değişim	-1.4	3.7	-1.8	-0.3	-8.4	2.4	-2.7	-0.5	-15.2	-5.3	-4.3	13.4	..
KAPASİTE KULLANIM ORANI (TÜİK, %)													
ÜRETİCİ FİYATLARI (TÜİK, 2003=100)	81.7	82.4	82.3	80	76.2	79.8	76.7	72.9	64.7	63.8	63.8	64.7	..
Yıllık % Değişim	14.6	16.5	17.0	18.4	14.7	12.5	13.3	12.3	8.1	7.9	6.4	3.5	-0.4
Aylık % Değişim	4.5	2.1	0.3	1.3	-2.3	-0.9	0.6	0.0	-3.5	0.2	1.2	0.3	0.7
TÜKETİCİ FİYATLARI (TÜİK, 2003=100)													
Yıllık % Değişim	9.7	10.7	10.6	12.1	11.8	11.1	12.0	10.8	10.1	9.5	7.7	7.9	6.1
Aylık % Değişim	1.7	1.5	-0.4	0.6	-0.2	0.5	2.6	0.8	-0.4	0.3	-0.3	1.1	0.0
DÖVİZ KURU (TCMB alış kuru)													
TL/US\$ (aylık ortalama)	1.297	1.247	1.228	1.210	1.173	1.230	1.473	1.588	1.539	1.589	1.652	1.705	1.604
Yıllık % Değişim	-4.3	-6.4	-6.6	-5.2	-10.4	-2.5	23.1	34.0	31.2	35.8	39.1	38.3	23.7
Aylık % Değişim	5.2	-3.8	-1.5	-1.5	-3.1	4.9	19.8	7.8	-3.1	3.3	4.0	3.2	-5.9
TL/€ (aylık ortalama)	2.044	1.940	1.908	1.910	1.761	1.769	1.963	2.021	2.087	2.115	2.116	2.219	2.117
Yıllık % Değişim	11.8	7.7	8.2	9.2	-1.2	1.2	15.5	16.4	22.1	22.9	20.9	16.2	3.6
Aylık % Değişim	7.0	-5.1	-1.7	0.1	-7.8	0.5	10.9	3.0	3.2	1.4	0.0	4.9	-4.6
FİYAT HADLERİ (TÜİK, 2003=100)													
Dış Ticaret Hadleri (İhracat/İthalat)	94.6	94.5	93.3	93.6	93.8	94.6	89.3	90.0	93.9	95.7	93.2	..	..
İç Ticaret Hadleri (Tarım/İmalat)	104.2	105.8	101.5	100.4	101.6	100.9	100.6	100.2	101.2	101.3	102.7	102.7	..
İÇ BORÇLANMA YAPISI (DPT)													
Yıllık Bileşik Faiz (%)	18.3	19.6	21.5	20.5	18.9	18.8	20.6	21.4	18.6	16.2	15.0	14.3	..
Ortalama Vade (ay)	30.7	28.1	40.1	35.2	29.7	30.3	42.6	33.6	34.0	30.0	26.7	11.2	..
(..) Yayınlanmamış veri													

ÖNEMLİ EKONOMİK VE MALİ GÖSTERGELER (2008-2009)															
SEKTÖREL ÜRETİM															
		2008											2009		
		Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart
SANAYİ ÜRETİMİ (yıllık % değişim)		% Pay													
Toplam Sanayi	100	8.4	2.5	7.0	3.3	2.4	3.8	-3.6	-4.3	-6.7	-13.2	-17.8	-21.3	-23.8	-20.9
Madencilik	3.61	15.9	14.9	5.8	7.0	14.2	12.2	3.4	-0.5	8.8	-0.4	-1.9	-4.3	-17.1	-9.7
İmalât	85.94	7.4	1.8	7.1	2.6	1.7	3.3	-5.0	-5.3	-8.2	-14.9	-20.1	-24.3	-26.0	-23.5
Elektrik, Gaz ve Su	10.45	13.3	4.9	5.2	6.7	4.5	4.0	3.6	2.0	-0.4	-3.7	-5.3	-6.0	-9.6	-3.3
İMALÂT SANAYİ (yıllık % değişim)		% Pay													
Gıda ü.rünl. ve içecek imalatı	11.56	2.4	1.3	5.7	11.3	4.0	4.8	-0.6	-5.0	1.0	6.5	14.0	0.9	-2.5	-4.8
Tütün ürünleri imalatı	1.38	-4.5	-2.8	16.5	10.5	2.1	23.7	23.5	12.5	3.9	16.5	-0.2	0.7	14.2	13.5
Tekstil ürünleri imalatı	12.82	-3.1	-10.3	-6.3	-11.6	-11.4	-8.2	-13.3	-11.9	-10.1	-16.5	-25.0	-27.6	-28.9	-20.4
Giyim eşyası imalatı	7.78	2.5	-13.7	-13.2	-13.8	-20.2	-21.4	-12.9	-8.2	-12.8	-13.7	-17.4	-13.9	-24.1	-18.6
Derinin işl., bavul çanta vb.	0.91	-17.3	-16.1	0.7	-5.6	-10.9	-9.9	1.7	-1.5	7.3	-2.4	-19.7	-30.1	-16.2	-15.8
Ağaç ve mantar ür.imal.(Mob.hariç)	0.95	8.7	5.4	23.5	3.9	17.0	27.4	7.6	7.2	11.1	-5.1	-3.4	-11.8	-8.5	-2.7
Kağıt ve kağıt ürünleri imalatı	1.63	4.8	3.6	4.8	6.3	10.7	3.6	-0.2	-1.0	-0.8	-3.0	-10.6	-6.7	-12.6	-9.2
Basım ve yayım imalatı	1.88	7.9	3.6	3.1	1.7	4.3	0.5	-20.5	6.4	-9.4	-4.7	-13.4	-5.8	-10.6	-6.7
Kök köm., rafine edilmiş petrol ür.im.	2.14	-7.4	4.0	16.0	-1.3	1.4	4.9	6.7	3.8	-1.1	-19.7	-38.1	-29.4	-28.1	-40.7
Kimyasal madde ürünleri imalatı	8.85	16.7	-0.8	5.6	-0.7	6.7	3.9	0.3	-4.1	-7.0	-15.0	-19.5	-20.2	-21.2	-6.3
Plastik-kauçuk ürünleri imalatı	4.57	3.4	-0.3	5.6	2.6	-4.4	1.1	-0.8	-7.6	-6.0	-17.6	-25.9	-25.0	-27.2	-23.6
Metalik olmayan diğer min.mad.imal.	7.07	1.6	0.5	3.7	2.2	-0.3	5.1	-4.5	-8.8	-2.8	-6.3	-20.8	-20.6	-22.4	-23.6
Ana metal sanayi	9.08	6.6	5.3	6.3	6.6	6.2	8.1	-0.4	-4.5	-19.5	-25.2	-26.7	-24.1	-23.0	-27.0
Metal eşya sanayi, mak.teçh. hariç	3.81	6.3	-0.2	4.5	-5.3	0.0	-1.6	-8.1	-5.9	-17.3	-25.3	-32.6	-30.4	-35.2	-29.7
B.y.s. Makina ve teçhizat imalatı	6.49	-3.5	-4.4	2.5	-0.2	-5.4	4.7	-7.3	-6.2	-10.9	-11.1	-14.7	-22.7	-25.9	-28.6
Büro, muhasebe bilgi işlem mak. İm.	0.08	39.9	27.1	14.7	28.3	10.5	13.0	-33.5	-10.5	-24.6	10.3	-10.6	-32.1	-36.4	-41.8
B.y.s. Elektrikli makina cihaz.imalatı	2.73	11.9	2.8	10.5	4.4	12.3	11.3	-12.9	-7.0	-1.1	-19.0	-18.5	-24.7	-30.5	-32.8
Radio,TV haberleşme cihazları imal.	1.8	-12.5	-40.8	-18.3	-35.2	7.9	-32.3	2.1	-18.3	-21.5	-26.1	-57.3	-55.7	-41.6	-19.0
Tıbbi,hassas ve optik aletl., saat ima.	0.44	38.7	21.7	22.3	16.6	52.8	42.3	-8.2	-3.1	-26.7	-26.8	-11.0	-17.1	-20.7	-4.3
Taşıt araçları ve karoseri imalatı	9.84	33.5	29.6	48.1	28.1	18.1	16.3	-9.9	-4.3	-17.9	-42.4	-51.9	-60.2	-58.7	-53.1
Diğer ulaşım araçları imalatı	1.03	44.8	-21.9	-14.3	-5.5	13.6	36.6	2.2	-0.8	6.8	-4.6	26.5	-9.6	-8.7	-1.9
Mobilya imalatı, b.y.s. diğer imal.	3.16	14.3	39.5	10.2	4.2	5.6	11.2	-3.7	1.5	0.7	-3.9	-4.8	-20.6	-20.3	-32.9
Geniş Kategoriler (yıllık % değişim)															
Aramalı İmalatı		2.6	-0.8	2.6	0.8	0.0	3.0	-5.1	-7.6	-8.3	-16.8	-23.5	-23.8	-24.4	-22.2
Dayanıklı Tüketim Malı İmalatı		2.3	14.3	2.7	-0.7	-0.4	13.5	-8.4	-2.3	-4.5	-8.3	-16.2	-25.7	-25.5	-28.0
Dayanıksız Tüketim Malı İmalatı		6.6	-3.9	1.9	-0.8	-2.2	-2.5	-4.6	-3.3	-4.2	-3.8	-6.4	-10.2	-15.4	-8.9
Enerji		11.6	6.9	5.6	5.5	6.3	5.2	4.5	2.3	1.3	-3.8	-7.5	-6.4	-11.0	-6.5
Sermaye Malı		24.4	12.8	27.6	14.0	12.8	11.0	-4.7	-5.1	-15.1	-29.9	-32.0	-45.1	-44.5	-42.2

ÖNEMLİ EKONOMİK VE MALİ GÖSTERGELER (2008-2009)													
FİNANSAL PİYASALAR													
	2008										2009		
	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart
HİSSE SENETLERİ PİYASASI													
Ulusal 100 Endeks (1986=1)	41,450	42,217	41,537	38,311	36,799	41,169	37,103	28,119	25,225	25,711	26,017	24,963	24,114
Ulusal 100 Endeks (Aylık % Artış)	-7.23	1.85	-1.61	-7.77	-3.95	11.88	-9.88	-24.21	-10.29	1.93	1.19	-4.05	-3.40
İşlem Hacmi (Milyon TL)	1,403	1,440	1,260	1,087	1,363	1,127	1,359	1,489	1,286	914	1,185	988	1,149
İMKB Piyasa Değeri (Milyon TL)	88,020	89,574	90,954	83,194	82,265	92,148	83,889	65,514	58,907	58,705	60,078	59,179	59,157
Yerli Yatırımcı Payı (%)	28.85	28.86	29.55	30.13	29.42	30.07	30.94	31.80	32.89	32.61	32.82	34.31	37.25
Yabancı Yatırımcı Payı (%)	71.15	71.14	70.45	69.87	70.58	69.93	69.06	68.20	67.11	67.39	67.18	65.69	62.75
VADELİ İŞLEMLER PİYASASI													
TL/\$ Kontratları													
Nisan 2008	1.336	1.291	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran 2008	1.365	1.311	1.231	1.225	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos 2008	1.380	1.347	1.261	1.260	1.175	1.181	-	-	-	-	-	-	-
Ekim 2008	-	-	1.286	1.289	1.204	1.214	1.273	1.517	-	-	-	-	-
Aralık 2008	1.454	1.411	1.327	1.327	1.236	1.246	1.302	1.608	1.642	1.563	-	-	-
Şubat 2009	-	-	-	-	-	-	1.328	1.558	1.669	1.576	1.656	1.696	-
Nisan 2009	-	-	-	-	-	-	-	-	1.706	1.616	1.685	1.733	1.680
Haziran 2009	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.718	1.763	1.708
Ağustos 2009	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.733
Aralık 2009	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.817	1.857	1.787
TL/€ Kontratları													
Nisan 2008	2.093	2.009	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran 2008	2.122	2.042	1.904	1.934	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos 2008	2.162	2.105	1.939	1.983	1.840	1.740	-	-	-	-	-	-	-
Ekim 2008	-	-	1.979	2.032	1.877	1.785	1.827	1.980	-	-	-	-	-
Aralık 2008	2.240	2.210	2.075	2.078	1.918	1.829	1.853	2.041	2.045	2.146	-	-	-
Şubat 2009	-	-	-	-	-	-	1.905	1.971	2.126	2.197	2.129	2.147	-
Nisan 2009	-	-	-	-	-	-	-	-	2.111	2.237	2.174	2.194	2.242
Haziran 2009	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.211	2.229	2.277
Ağustos 2009	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.320
Aralık 2009	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.350	2.326	2.372
TAHVİL ve BONO PİYASASI													
Hazine Bonosu/Devlet Tahvili Getirileri*													
1-30 Gün Vadeli	15.36	15.52	15.85	16.99	16.92	16.82	17.21	18.97	17.11	15.58	14.13	12.32	10.57
31-60 Gün Vadeli	15.37	15.54	16.92	17.26	16.86	17.17	17.44	17.59	16.86	16.56	14.96	12.00	11.11
61-90 Gün Vadeli	15.63	16.44	17.14	17.41	17.14	17.19	17.56	17.93	17.85	17.25	14.00	12.37	11.68
91-180 Gün Vadeli	16.29	16.54	17.33	17.97	17.70	17.79	18.07	18.95	18.42	16.58	14.08	12.86	12.10
181-270 Gün Vadeli	16.94	17.21	18.41	19.36	18.60	18.37	18.43	20.24	19.86	17.61	14.47	13.48	12.62
271-365 Gün Vadeli	17.58	18.29	19.24	20.27	19.93	18.88	18.92	21.17	21.62	17.82	15.00	14.25	13.76
366 ve Üstü	18.75	19.68	20.90	22.76	22.14	19.85	20.17	22.90	23.13	18.88	16.21	15.90	15.24
(..) Yayınlanmamış veri													
* Yıllık Basit Faizle Ağırlıklı Ortalamalar													

ÖNEMLİ EKONOMİK VE MALİ GÖSTERGELER (2008-2009)													
ÖDEMELER DENGESİ													
	2008												2009
	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat
CARİ İŞLEMLER DENGESİ (aylık, milyon \$)	-3,871	-4,282	-5,181	-4,816	-5,523	-4,011	-3,009	-943	-2,369	-404	-3,114	254	343
Dış Ticaret Dengesi *	-3,434	-4,113	-5,052	-5,397	-6,305	-6,393	-6,380	-3,451	-4,061	-1,305	-2,691	-100	780
İthalat (CIF)	-16,026	-16,812	-17,889	-19,306	-19,477	-20,557	-19,251	-17,885	-14,942	-12,072	-11,404	-9,270	-8,398
İhracat (FOB), Bavul ticareti hariç	11,075	11,424	11,362	12,470	11,771	12,592	11,047	12,791	9,716	9,382	7,710	7,868	8,317
Hizmetler Dengesi	107	688	406	1,273	1,630	2,654	3,852	2,861	2,137	1,015	359	320	501
Yatırım Geliri Dengesi	-692	-1,034	-641	-847	-990	-469	-617	-669	-595	-249	-908	-255	-1,058
Cari Transferler	154	183	112	161	147	203	142	323	157	142	133	296	127
ÖDEMELER DENGESİ (12 Aylık Küm. , milyon \$)													
Cari İşlemler Dengesi	-39,896	-41,111	-42,989	-44,177	-46,548	-47,682	-48,992	-47,613	-46,728	-43,791	-41,685	-37,269	-33,055
Dış Ticaret Dengesi *	-48,875	-49,911	-51,582	-52,781	-55,206	-56,711	-58,531	-57,971	-57,769	-55,307	-53,183	-48,682	-44,468
İthalat (CIF)	-180,453	-184,031	-189,001	-193,372	-198,583	-203,926	-208,495	-211,921	-211,236	-206,676	-201,960	-194,891	-187,263
İhracat (FOB), Bavul ticareti hariç	114,751	117,217	120,266	123,589	126,380	130,034	132,344	136,096	135,917	133,980	131,966	129,208	126,450
Hizmetler Dengesi	13,348	13,516	13,323	13,784	14,257	14,843	15,548	15,996	16,717	17,138	17,454	17,302	17,696
Yatırım Geliri Dengesi	-6,619	-7,006	-7,024	-7,467	-7,864	-7,909	-8,023	-7,787	-7,816	-7,723	-7,892	-7,966	-8,332
Cari Transferler	2,318	2,358	2,361	2,354	2,331	2,161	2,081	2,218	2,211	2,174	2,011	2,153	2,126
Sermaye Hareketleri	39,472	39,654	43,811	49,729	54,522	55,560	56,393	54,231	44,942	42,878	37,257	29,681	25,346
Doğrudan Yatırımlar	14,441	15,177	15,229	16,324	17,224	16,808	16,542	16,213	16,984	17,432	15,602	15,252	15,139
Portföy Yatırımları	-5,077	-5,101	-9,740	-7,393	-3,626	-5,278	-2,288	-2,901	-7,137	-4,338	-4,778	-5,861	-8,195
Diğer Yatırımlar	34,229	31,255	39,984	42,647	42,428	44,858	43,190	45,213	38,009	33,377	25,376	18,368	17,383
Merkez Bankası	-1,499	-1,520	-1,550	-1,565	-1,587	-1,692	-1,763	-1,769	-1,801	-1,793	-1,789	-1,789	-1,789
Genel Hükümet	-558	-549	-353	-263	-511	-441	-654	-519	-473	-483	-959	-779	-305
Bankalar	6,244	5,686	12,386	11,049	7,701	8,974	8,034	10,494	5,378	2,639	-912	-912	-912
Diğer Sektörler	32,136	29,830	31,174	32,407	35,902	36,701	35,969	35,484	33,385	31,241	27,036	27,036	27,036
IMF Kredileri (net)	-2,094	-2,192	-1,673	1,019	923	1,316	1,604	1,523	1,520	1,773	1,701	1,534	1,630
Rezerv Varlıklar**	-4,121	-1,677	-1,662	-1,849	-1,504	-828	-1,051	-4,294	-2,914	-3,593	1,057	1,922	1,019
Net Hata ve Noksan	424	1,457	-822	-5,552	-7,974	-7,878	-7,401	-6,618	1,786	913	4,428	7,588	7,709
DIŞ TİCARET (yıllık % değişim)													
İthalat (CIF)	40.79	27.04	38.47	29.27	36.53	35.12	31.12	23.69	-4.38	-27.42	-29.26	-43.26	-47.60
İhracat (FOB)	44.64	27.53	36.68	36.33	31.08	40.88	26.44	41.51	-1.81	-17.11	-20.71	-25.96	-24.90
Fiyat Endeksi (2003=100)													
İthalat	22.06	24.57	27.16	26.25	31.78	32.88	30.53	24.23	12.38	-0.85	-6.35	-13.68	-16.06
İhracat	19.80	23.25	23.28	22.32	25.25	26.77	25.49	20.87	3.52	-7.69	-9.52	-14.04	-18.78
Miktar Endeksi (2003=100)													
İthalat	15.24	1.97	8.84	2.38	3.60	1.69	0.46	-0.44	-14.83	-26.76	-24.39	-34.27	-37.59
İhracat	20.68	3.48	10.95	11.54	4.84	11.15	0.78	17.32	-5.08	-10.09	-12.12	-13.61	-7.52
(*) FOB, bavul ticareti dahil													
(**) Eksi işareti artışı göstermektedir.													

ÖNEMLİ EKONOMİK VE MALİ GÖSTERGELER (2008-2009)
MERKEZİ BÜTÇE

	2008										2009		
	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart
12 AYLIK KÜMÜLATİF (milyon TL)													
Gelirler	190,696	193,944	193,430	197,329	202,112	209,100	208,492	209,448	208,688	208,898	208,946	209,734	209,008
Vergi Gelirleri	159,146	162,189	163,668	164,996	167,786	168,959	168,452	169,319	168,316	168,087	167,753	166,381	165,976
Diğer Gelirler	31,550	31,754	29,762	32,333	34,326	40,141	40,040	40,128	40,373	40,811	41,193	43,352	43,032
Harcamalar	205,621	207,896	206,030	203,410	205,439	209,946	215,019	215,943	221,129	225,967	228,458	237,659	240,830
Cari	73,329	73,721	74,325	75,181	75,365	75,975	77,497	78,023	78,721	79,167	80,078	80,999	82,357
Yatırım	12,587	12,508	12,682	13,128	13,528	13,924	15,189	15,557	16,506	18,441	18,434	18,630	18,620
Transferler	116,073	117,801	114,953	111,068	112,417	116,215	118,332	118,359	121,780	123,949	125,530	133,600	134,795
Cari Transferler	65,906	66,686	67,187	65,699	65,436	65,213	68,065	67,851	68,210	70,116	72,146	75,280	76,781
Sermaye Transferleri	3,650	3,514	3,101	2,792	2,736	2,934	2,969	3,112	3,011	3,173	3,223	3,015	3,014
Faiz Giderleri	46,516	47,601	44,664	42,578	44,246	48,069	47,298	47,396	50,560	50,661	50,161	55,305	55,001
İç Borç Faiz Ödemeleri	39,381	41,032	38,277	36,313	38,072	41,957	41,063	41,267	44,246	44,516	43,997	49,001	48,666
Faiz Dışı Bütçe Dengesi	31,591	33,649	32,065	36,497	40,919	47,222	40,771	40,901	38,119	33,592	30,649	27,380	23,178
Bütçe Dengesi	-14,925	-13,952	-12,600	-6,081	-3,327	-846	-6,526	-6,495	-12,441	-17,069	-19,512	-27,925	-31,822
Bütçe Emanetleri ve Avanslar	-1,224	-458	-506	-466	-1,990	-3,352	-1,816	-3,172	-1,111	-1,384	-7,028	-7,461	-4,545
Nakit Dengesi	-17,981	-15,315	-13,024	-6,184	-4,466	-3,436	-7,667	-9,093	-14,089	-18,974	-27,085	-36,395	-36,915
Finansman	17,981	15,315	13,024	6,184	4,466	3,436	7,667	9,093	14,089	18,974	27,085	36,395	36,915
Dış Borçlanma (net)	-6,395	-4,754	65	28	519	705	3,404	4,279	3,689	3,461	5,624	6,382	6,478
İç Borçlanma (net)	4,279	6,934	4,098	8,150	6,588	8,691	7,272	9,209	11,576	13,859	14,098	19,840	20,944
Kısa Vadeli Borçlanma (net)	-6,106	-4,938	-4,938	-4,938	-1,519	2,576	2,389	2,939	6,204	7,844	6,788	7,380	12,038
Diğer	20,097	13,135	8,860	-1,994	-2,641	-5,961	-3,010	-4,395	-1,177	1,654	7,363	10,173	9,494
12 AYLIK KÜMÜLATİF (milyon \$)													
Gelirler	154,738	149,566	155,116	160,717	167,042	178,311	169,556	142,165	131,428	135,753	131,491	126,930	122,618
Vergi Gelirleri	129,137	125,077	131,250	134,383	138,672	144,081	136,993	114,928	106,002	109,232	105,568	100,693	97,373
Diğer Gelirler	25,601	24,488	23,867	26,334	28,370	34,230	32,563	27,238	25,426	26,521	25,923	26,236	25,246
Harcamalar	166,848	160,326	165,221	165,670	169,792	179,033	174,863	146,574	139,263	146,846	143,770	143,830	141,288
Cari	59,502	56,852	59,603	61,232	62,287	64,788	63,024	52,959	49,577	51,447	50,394	49,020	48,316
Yatırım	10,214	9,646	10,170	10,692	11,181	11,874	12,353	10,560	10,395	11,984	11,600	11,275	10,924
Transferler	94,186	90,846	92,183	90,461	92,911	99,103	96,233	80,338	76,695	80,549	78,997	80,854	79,080
Cari Transferler	53,479	51,427	53,879	53,510	54,081	55,610	55,353	46,055	42,957	45,565	45,402	45,559	45,045
Sermaye Transferleri	2,962	2,710	2,487	2,274	2,261	2,502	2,415	2,112	1,896	2,062	2,029	1,824	1,768
Faiz Giderleri	37,745	36,709	35,817	34,678	36,569	40,991	38,465	32,171	31,842	32,922	31,567	33,471	32,267
İç Borç Faiz Ödemeleri	31,956	31,643	30,695	29,575	31,465	35,779	33,394	28,011	27,865	28,929	27,688	29,655	28,551
Faiz Dışı Bütçe Dengesi	25,634	25,949	25,713	29,725	33,819	40,269	33,157	27,762	24,007	21,830	19,288	16,570	13,598
Bütçe Dengesi	-12,110	-10,760	-10,104	-4,953	-2,750	-722	-5,308	-4,408	-7,835	-11,093	-12,279	-16,900	-18,669
Bütçe Emanetleri ve Avanslar	-994	-353	-406	-379	-1,644	-2,858	-1,477	-2,153	-700	-900	-4,423	-4,515	-2,666
Nakit Dengesi	-14,591	-11,811	-10,444	-5,037	-3,691	-2,930	-6,235	-6,172	-8,873	-12,330	-17,045	-22,026	-21,657
Finansman	14,591	11,811	10,444	5,037	3,691	2,930	6,235	6,172	8,873	12,330	17,045	22,026	21,657
Dış Borçlanma (net)	-5,189	-3,666	52	23	429	601	2,769	2,904	2,324	2,249	3,539	3,862	3,800
İç Borçlanma (net)	3,472	5,348	3,286	6,638	5,445	7,411	5,914	6,251	7,290	9,006	8,872	12,007	12,287
Kısa Vadeli Borçlanma (net)	-4,954	-3,808	-3,960	-4,022	-1,255	2,196	1,943	1,995	3,907	5,098	4,272	4,467	7,062
Diğer	16,308	10,129	7,105	-1,624	-2,182	-5,083	-2,448	-2,983	-741	1,075	4,633	6,157	5,570
KAMU BORÇ STOKU (GSYH'ye oran, %)													
Toplam Kamu Brüt Borç Stoku	43.1	..	..	40.9	..	..	40.6	..	..	43.3	..	..	..
Toplam Kamu Net Borç Stoku	28.3	..	..	25.9	..	..	25.8	..	..	28.6	..	..	..
Net Dış Borç Stoku	1.1	..	..	1.6	..	..	1.1	..	..	2.0	..	..	..
Net İç Borç Stoku	27.2	..	..	24.3	..	..	24.7	..	..	26.5	..	..	..
(..) Yayınlanmamış veri													

ÖNEMLİ EKONOMİK VE MALİ GÖSTERGELER (2008-2009)
PARASAL GELİŞMELER

	2008										2009		
	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart
PARA ARZLARI (yıllık % değişim)													
Dolaşımdaki Para	28.2	26.4	20.6	20.0	19.0	16.2	30.6	21.6	26.5	16.9	15.5	23.4	20.0
Vadesiz Mevduat (TL)	30.3	27.1	17.7	19.0	16.1	6.5	29.2	25.4	9.1	3.3	15.7	17.7	7.5
Vadesiz Mevduat (YP)	-3.4	3.5	3.2	-2.7	2.9	-5.9	-1.3	2.2	2.1	1.5	4.0	10.4	8.6
M1	18.0	18.7	13.8	12.2	12.8	5.7	20.3	17.0	12.9	7.3	12.2	17.6	12.1
Vadeli Mevduat (TL)	26.9	29.5	23.2	24.0	23.3	22.1	26.7	31.5	34.0	33.3	30.0	29.0	23.8
Vadeli Mevduat (YP)	8.8	13.4	9.0	10.2	12.1	8.2	12.6	17.1	22.7	26.9	25.8	27.7	23.3
M2	19.8	22.5	17.1	17.5	17.9	14.6	21.5	24.5	26.4	25.8	25.2	26.3	21.2
Repo	22.0	-3.1	-17.5	-20.3	3.0	-9.4	8.9	-5.2	-16.9	-19.8	-20.0	-16.6	-19.4
Para Piyasası Fonları	20.2	20.7	9.9	5.2	4.4	-0.7	3.3	3.6	3.2	-0.1	4.4	11.9	8.1
M3	19.8	22.1	16.2	16.2	16.9	13.5	20.3	22.8	24.4	23.9	23.4	25.0	20.0
M2 (milyar TL)	368.1	379.6	371.1	379.3	383.6	382.2	400.0	413.6	424.0	434.2	435.5	444.4	446.1
M2'nin Bileşimi (%)													
Dolaşımdaki Para	7.2	7.3	7.3	7.3	7.4	7.3	8.0	7.4	7.4	7.0	6.7	6.9	7.2
Vadesiz Mevduat	7.9	7.5	7.5	8.1	7.6	7.5	8.4	7.7	7.1	7.0	6.9	7.5	7.1
Vadeli Mevduat	52.7	52.5	52.5	52.4	52.6	53.6	53.3	54.3	54.8	54.9	55.3	54.3	53.8
Döviz Tevdiat Hesabı	32.1	32.8	32.8	32.2	32.4	31.6	30.3	30.7	30.8	31.1	31.2	31.3	31.9
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
KREDİ HACMİ (yıllık % değişim)													
Mevduat Bankaları Kredileri	31.7	31.8	34.5	34.0	33.1	32.6	36.2	33.4	27.3	24.6	21.7	15.3	10.9
Kamu	34.0	36.6	37.5	37.3	35.1	36.2	39.1	40.1	34.3	31.5	31.5	31.5	31.5
Özel	19.4	20.4	24.6	24.9	23.8	22.6	26.9	23.6	18.2	23.0	23.0	23.0	23.0
Yabancı	68.4	62.8	65.3	62.3	62.5	58.8	60.8	54.3	45.5	20.1	20.1	20.1	20.1
Kalkınma ve Yatırım Bankaları Kredileri	30.9	30.9	29.2	27.2	25.8	23.0	26.1	32.8	32.2	33.4	36.9	40.9	36.9
MEVDUAT HACMİ													
Bankacılık Sektörü Mevduat (milyar TL)	389.82	395.43	389.76	405.80	406.89	397.77	418.59	431.81	439.14	454.60	454.31	463.76	..
On bin YTL'ye kadar	29.27	29.16	29.07	29.32	29.31	29.30	31.73	28.60	28.94	28.69	28.80	30.16	..
On bin-Elli bin YTL arası	62.67	63.28	62.60	62.95	63.11	63.69	64.62	65.37	66.51	68.38	68.53	69.91	..
Elli Bin-İkiyüzelli Bin YTL Arası	83.96	84.22	83.73	86.05	86.21	86.88	89.49	93.06	95.73	99.10	99.24	100.37	..
İkiyüzelli Bin-Bir Milyon YTL Arası	54.45	55.55	54.58	56.84	57.56	57.53	60.62	64.02	64.56	66.77	66.46	68.24	..
Bir Milyon YTL Üzeri	159.47	163.21	159.79	170.64	170.70	160.37	172.12	180.77	183.40	191.66	191.28	195.07	..
Vadelerine Göre Mevduatın Dağılımı (%)	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	..
Vadesiz	15.06	16.00	14.76	15.84	15.77	14.35	15.4	14.0	13.2	13.7	12.8	14.1	..
1 Aya Kadar	30.90	31.70	29.98	30.97	32.64	29.51	28.4	34.5	30.4	31.5	31.2	30.6	..
1-3 Ay Arası	44.06	43.29	46.48	44.56	42.75	46.48	46.6	42.2	47.6	46.1	47.2	46.6	..
3-6 Ay Arası	4.62	3.98	3.78	3.70	3.91	4.42	4.4	4.0	3.5	3.3	3.5	3.5	..
6 Ay-1 Yıl Arası	2.28	2.13	2.14	2.16	2.24	2.47	2.4	2.6	2.5	2.5	2.2	1.9	..
1 Yıl ve Daha Uzun Vadeli	3.07	2.90	2.85	2.78	2.69	2.77	2.7	2.8	2.8	2.9	3.1	3.2	..
FAİZ ORANLARI													
3 Aylık Mevduat Faizi	21.21	21.16	21.72	22.85	23.1	23.09	23.24	24.75	25.71	25.72	21.17	18.49	..
12 Aylık Mevduat Faizi	21.12	21.12	21.62	22.66	23.05	22.97	23.86	24.98	25.67	25.68	20.32	18.29	..
MB REZERVLERİ (milyar \$)	74.75	74.66	74.05	75.01	75.11	75.93	76.56	72.01	71.21	70.08	67.96	67.55	66.54
(..) Yayınlanmamış veri													

GAYRİ SAFİ YURTİÇİ HASILA (1998 fiyatlarıyla)

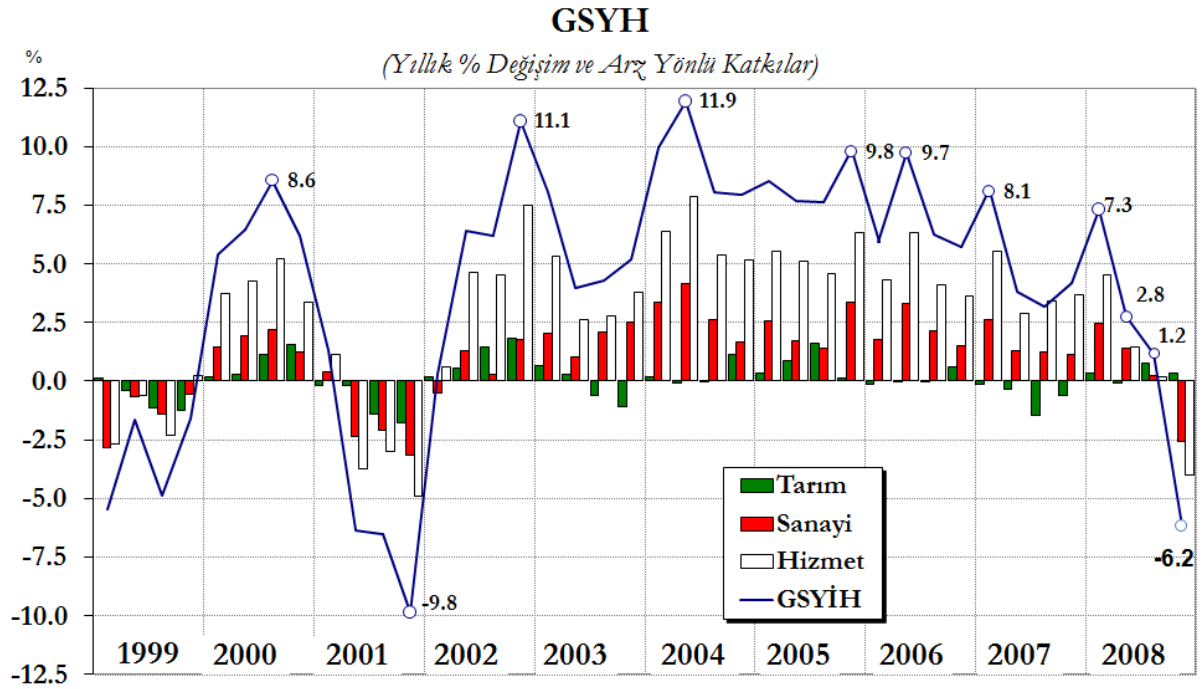
Harcama Gruplarına Göre	Yıllık % Büyüme		% Pay 2008	Dönemler İtibariyle Yıllık % Büyüme			
	2007	2008		2008-1	2008-2	2008-3	2008-4
Yerleşik Hanehalklarının Tüketimi	4.6	0.3	68.4	6.1	1.5	-1.3	-4.6
Yerleşik ve Y. Olmayan Hanehalklarının Yurtiçi Tüketimi	3.9	0.1	72.0	5.9	1.0	-1.6	-4.0
Yerleşik Olmayan Hanehalklarının Yurtiçi Tüketimi (-)	-7.1	-3.6	4.0	0.3	-11.2	-7.6	9.0
Yerleşik Hanehalklarının Yurtdışı Tüketimi	6.9	-11.3	0.5	-1.2	-15.2	-26.2	-1.1
Devletin nihai tüketim harcamaları	6.5	1.8	10.1	5.0	-5.0	1.2	6.1
Maaş ve Ücret	1.1	-0.4	4.9	0.4	-0.3	-2.1	0.6
Mal ve Hizmet Alımları	12.6	4.0	5.2	11.7	-9.6	4.8	10.1
Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu	5.4	-4.6	24.3	9.5	-1.2	-6.9	-17.5
Kamu Sektörü	6.3	13.1	3.7	18.3	14.9	5.4	15.9
Makine teçhizat	13.0	22.4	0.9	29.5	36.5	25.0	16.9
İnşaat	4.5	10.4	2.8	17.3	11.3	1.3	15.1
Özel Sektör	5.3	-7.3	20.6	8.6	-3.4	-8.9	-23.5
Makine Teçhizat	4.7	-4.4	13.5	18.6	-0.5	-6.8	-25.3
İnşaat	6.2	-12.2	7.1	-6.5	-9.0	-12.5	-20.4
Stok Değişimleri	-85.6	-278.8	0.2	-80.0	-120.4	41.6	183.6
Mal ve Hizmet İhracatı	7.3	2.6	25.4	13.3	3.9	3.6	-8.2
Mal ve Hizmet İthalatı (-)	10.7	-3.1	28.3	14.9	2.2	-2.8	-23.0
G.S.Y.H	4.7	1.1	100.0	7.3	2.8	1.2	-6.2

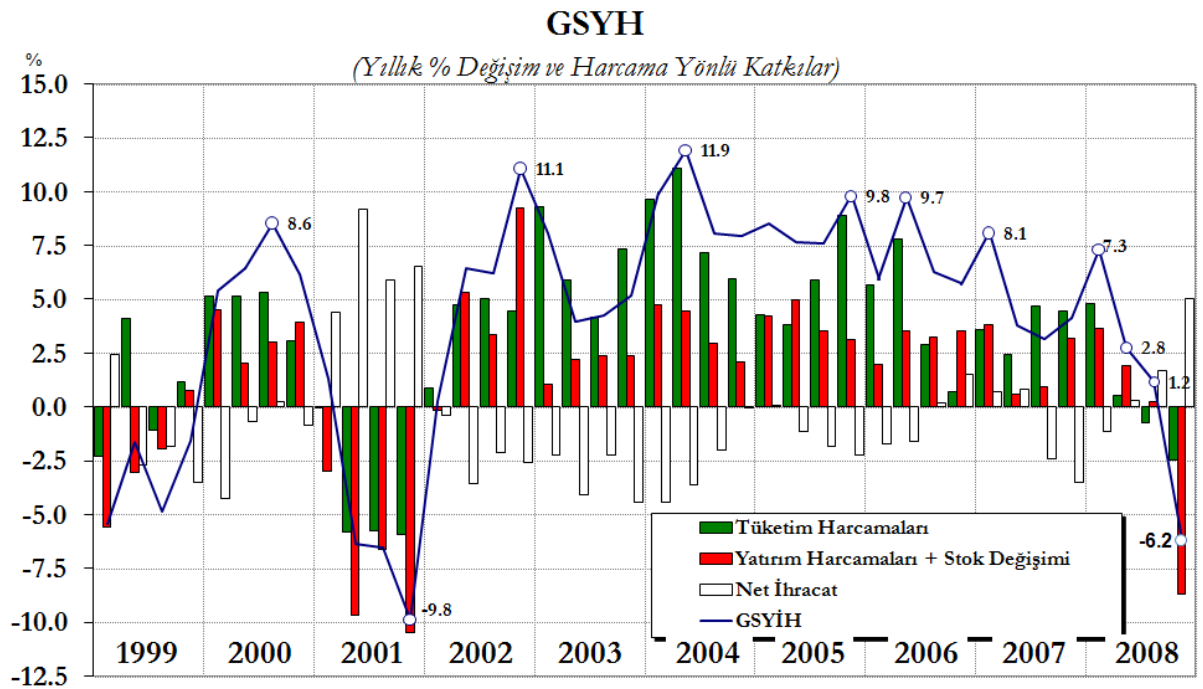
Sektörler İtibariyle	Yıllık % Büyüme		% Pay 2008	Dönemler İtibariyle Yıllık % Büyüme			
	2007	2008		2008-1	2008-2	2008-3	2008-4
Tarım, Avcılık ve Ormancılık	-7.0	4.1	8.9	8.1	-1.6	5.3	4.6
Balıkçılık	0.7	3.6	0.3	4.7	12.4	6.9	-0.6
Madencilik ve Taşocakçılığı	8.1	5.4	0.8	8.4	7.7	3.9	2.7
İmalat Sanayi	5.6	0.8	24.0	8.8	4.8	0.5	-10.8
Elektrik, Gaz, Buhar, Sıcak Su Ürt. ve Dağ.	6.8	3.8	2.1	8.3	6.0	4.1	-1.2
İnşaat	5.7	-7.6	5.9	-3.1	-5.0	-8.5	-13.4
Toptan ve Perakende Ticaret	5.7	-0.9	13.0	10.2	4.5	-1.4	-15.4
Oteller ve Lokantalar	2.1	0.2	1.9	1.3	0.6	-2.3	4.3
Ulaştırma, Depolama ve Haberleşme	7.1	1.6	14.7	8.4	4.4	1.5	-7.1
Mali Aracı Kuruluşların Faaliyetleri	9.8	9.1	10.6	9.3	9.6	8.0	9.5
Konut Sahipliği	2.1	2.3	4.8	1.5	1.6	2.5	3.5
Gayrimenkul, Kiralama ve İş Faaliyetleri	13.9	6.8	3.4	7.3	9.3	7.6	3.8
Kamu Yön. ve Savunma, Zorunlu Sosyal Güv.	1.2	0.9	3.1	6.5	-0.3	-2.8	0.6
Eğitim	4.8	0.7	2.0	1.4	0.7	-1.2	1.6
Sağlık İşleri ve Sosyal Hizmetler	1.7	3.0	1.2	5.5	2.6	1.9	1.9
Diğer Sosyal, Toplumsal ve Kişisel Hiz. Faal.	5.4	1.7	1.6	3.0	3.0	0.2	0.7
Eviçi Personel Çalıştıran Hanehalkları	12.2	5.7	0.2	6.7	7.7	5.7	2.9
Sektörler Toplamı	4.8	1.7	98.2	7.1	3.7	1.4	-4.8
Dolaylı Ölçülen Mali Aracılık Hizmetleri	9.0	8.4	6.6	8.0	9.9	6.7	9.2
Vergi-Sübvansiyon	5.9	-0.4	8.4	9.9	-3.3	2.4	-9.8
G.S.Y.H	4.7	1.1	100.0	7.3	2.8	1.2	-6.2

İŞGÜCÜ PİYASASI (2008-2009)														
TEMEL GÖSTERGELER	2008												2008*	2009*
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Ocak
TÜRKİYE TOPLAMI														
Nüfus (15 yaş üstü, bin)	49,642	49,672	49,752	49,819	49,881	49,946	50,015	50,087	50,142	50,217	50,268	50,339	50,435	51,323
İşgücü (bin)	22,679	22,804	23,249	23,943	24,440	24,793	24,975	24,948	24,761	24,632	24,310	24,009	22,388	23,523
İstihdam (bin)	20,112	20,162	20,752	21,650	22,277	22,557	22,622	22,509	22,213	21,945	21,315	20,736	19,798	19,873
İşsizlik (bin)	2,567	2,642	2,496	2,293	2,164	2,237	2,353	2,439	2,548	2,687	2,995	3,274	2,591	3,650
İşgücüne katılma oranı (%)	45.7	45.9	46.7	48.1	49.0	49.6	49.9	49.8	49.4	49.1	48.4	47.7	44.4	45.8
İşsizlik Oranı (%)	11.3	11.6	10.7	9.6	8.9	9.0	9.4	9.8	10.3	10.9	12.3	13.6	11.6	15.5
TARIM DIŞI														
İşgücü (bin)	17,907	17,962	18,057	18,157	18,354	18,495	18,615	18,551	18,558	18,662	18,701	18,895	18,210	19,174
İstihdam (bin)	15,436	15,411	15,637	15,924	16,243	16,331	16,325	16,195	16,090	16,049	15,821	15,626	15,715	15,531
İşsizlik (bin)	2,471	2,551	2,420	2,233	2,111	2,164	2,290	2,356	2,468	2,613	2,880	3,269	2,495	3,643
İşsizlik Oranı (%)	13.8	14.2	13.4	12.3	11.5	11.7	12.3	12.7	13.3	14.0	15.4	17.3	13.7	19.0
TOPLAM İSTİHDAM (bin)														
TARIM	4,676	4,751	5,115	5,726	6,034	6,226	6,297	6,314	6,123	5,896	5,494	5,110	4,083	4,342
Ücretli ve Yevmiyeli	265	291	340	432	503	537	577	572	640	603	552	401	240	270
Kendi hesabına ve İşveren	2,458	2,482	2,532	2,649	2,672	2,668	2,659	2,681	2,645	2,654	2,563	2,557	2,154	2,264
Ücretsiz aile işçisi	1,953	1,977	2,243	2,643	2,859	3,021	3,062	3,061	2,838	2,640	2,378	2,151	1,690	1,808
TARIM DIŞI	15,436	15,411	15,637	15,924	16,243	16,330	16,325	16,195	16,091	16,048	15,822	15,625	15,714	15,531
Ücretli ve Yevmiyeli	11,863	11,847	12,076	12,324	12,536	12,590	12,499	12,401	12,322	12,317	12,137	11,898	12,138	11,808
Kendi hesabına ve İşveren	3,192	3,173	3,186	3,199	3,286	3,288	3,357	3,304	3,315	3,298	3,288	3,309	3,202	3,291
Ücretsiz aile işçisi	382	392	375	400	421	452	469	490	453	433	397	418	374	431
EKONOMİK FALİYETE GÖRE İSTİHDAM (bin)														
Tarım	4,676	4,751	5,115	5,726	6,034	6,226	6,297	6,314	6,123	5,896	5,494	5,110	4,083	4,342
Sanayi	4,298	4,285	4,289	4,262	4,323	4,367	4,374	4,388	4,383	4,335	4,215	4,084	4,427	4,111
İnşaat	1,019	1,020	1,090	1,236	1,359	1,417	1,402	1,334	1,327	1,327	1,245	1,126	1,029	990
Hizmetler	10,119	10,105	10,258	10,427	10,560	10,547	10,548	10,474	10,381	10,387	10,362	10,415	10,259	10,429

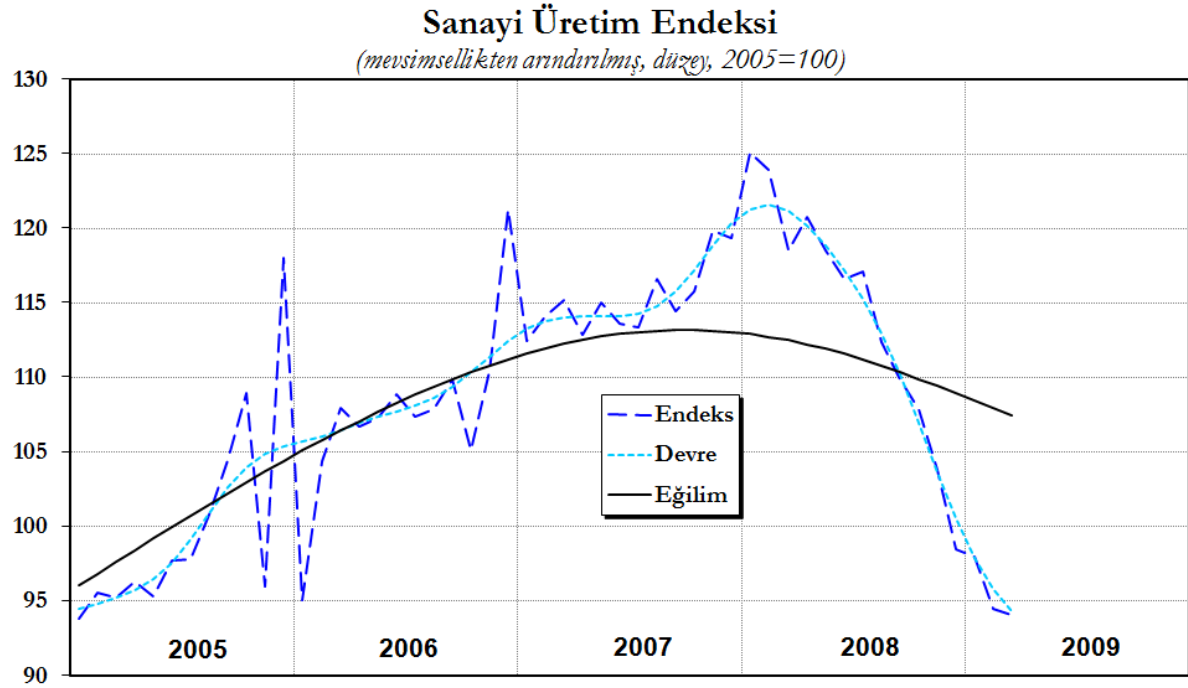
* 2008 yılı ADNKS nüfus sonuçları ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından yapılan 2008 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması sonuçlarına göre güncelleme yapılmıştır

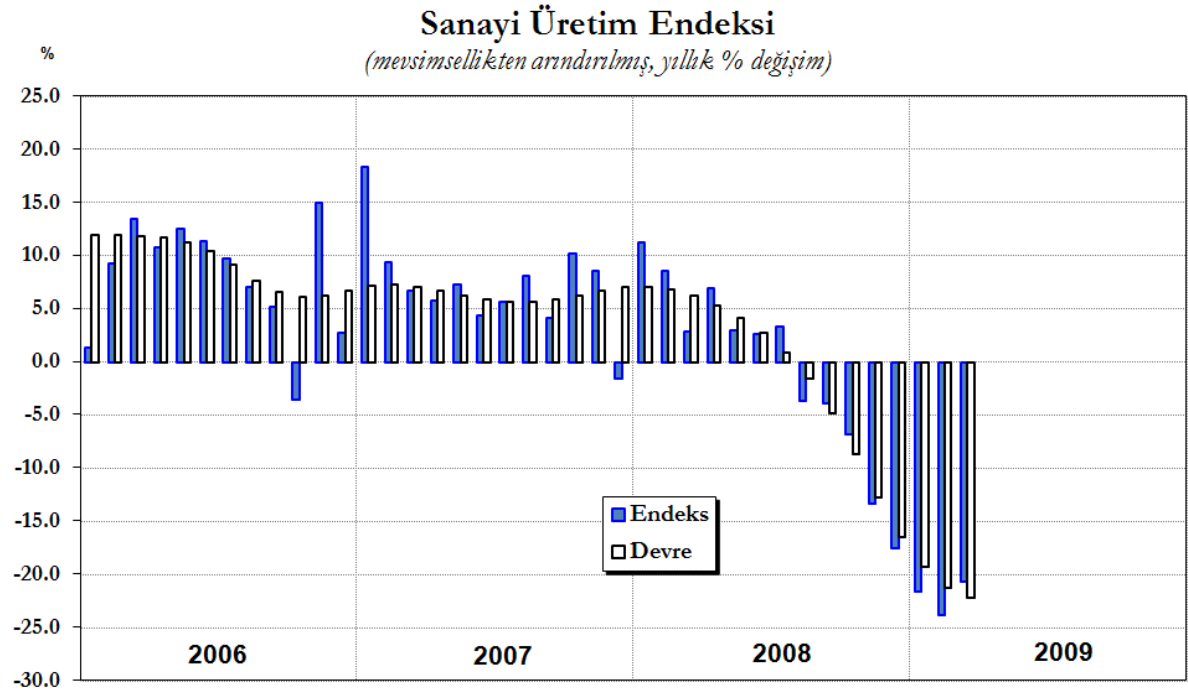
Kaynak: TÜİK

Kaynak: TÜİK

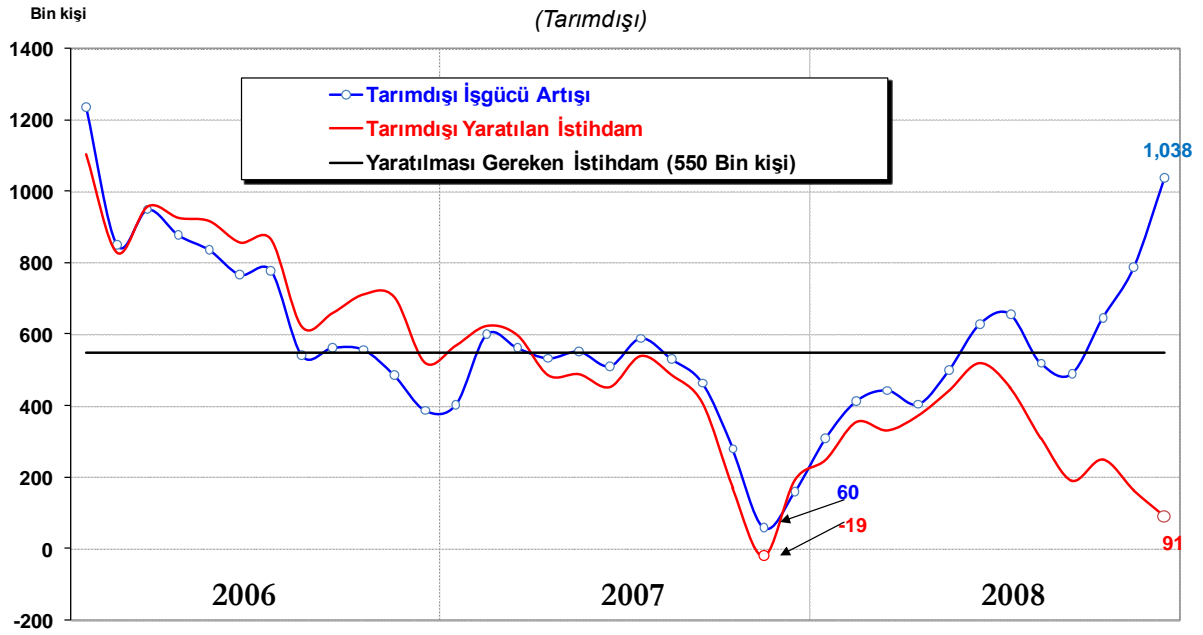
Kaynak: TÜİK, TÜSİAD Ekonomik Araştırmalar Bölümü

Kaynak: TÜİK, TÜSİAD Ekonomik Araştırmalar Bölümü

İstihdammetre* (Tarımdışı)

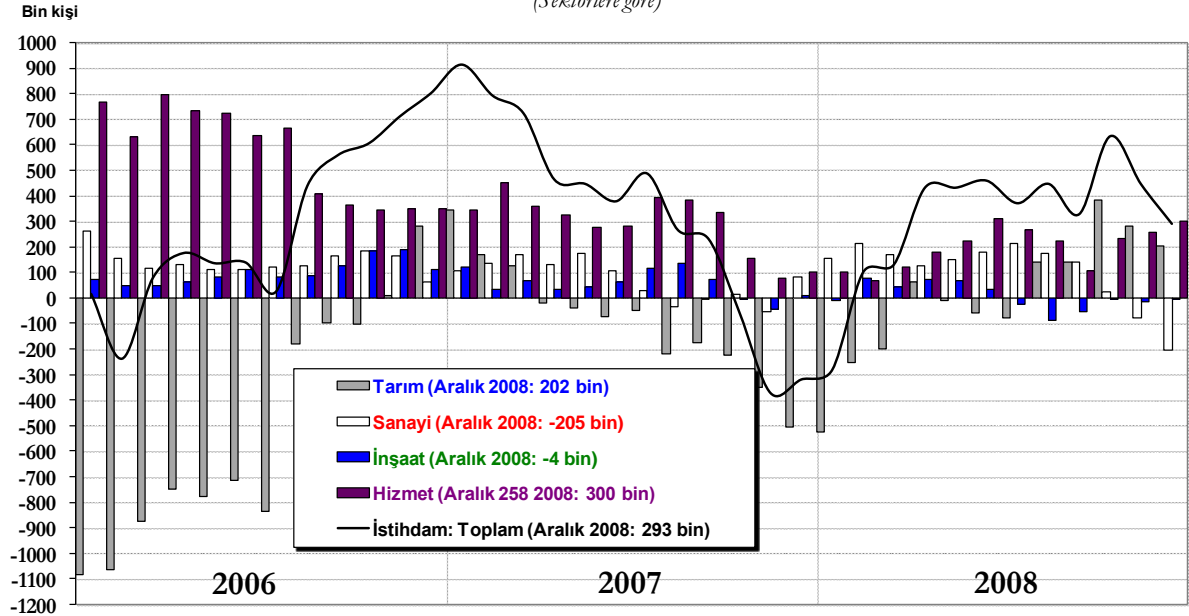

* Bir önceki senenin aynı ayına göre değişimi.

Kaynak: TÜİK, TÜSİAD Ekonomik Araştırmalar Bölümü

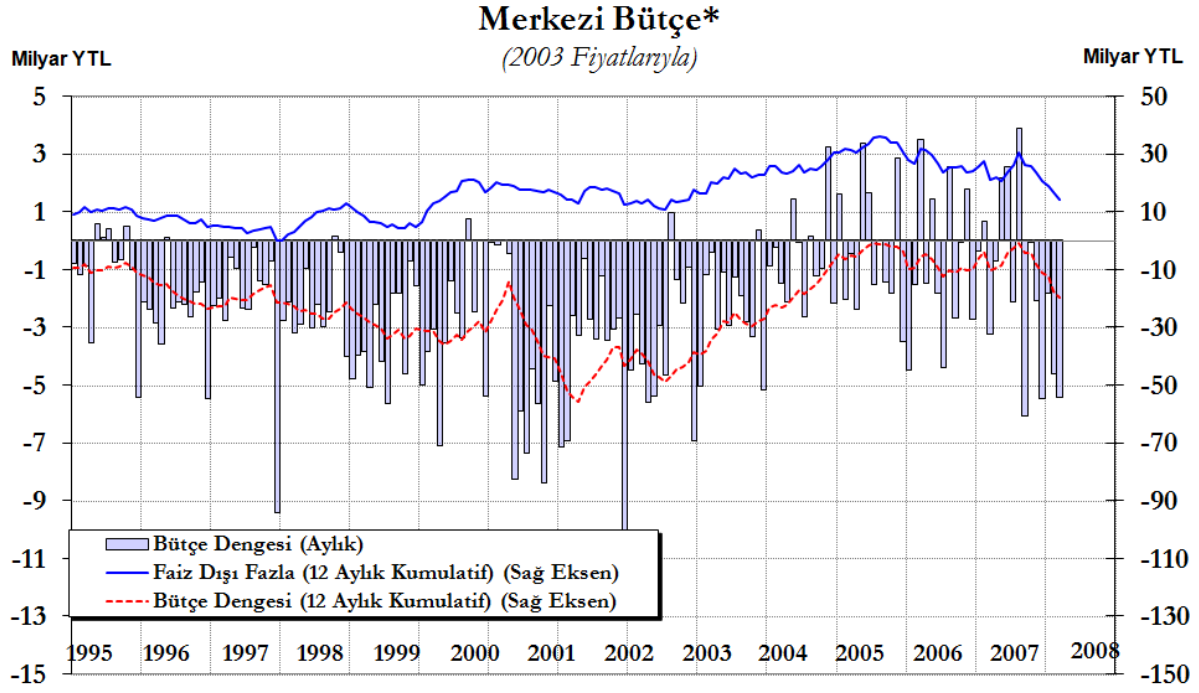
Yaratılması Gereken İstihdam: Yıllık yüzde 5 büyüme oranı varsayımı altında, 2002-2010 döneminde tarım-dışı sektörde işgücüne yaklaşık 6 milyon kişinin ekleneceği öngörülmektedir. 2010 yılında tarım-dışında işsiz sayısının 2,5 milyonda tutulması ve işsizlik oranının yüzde 11,5'a düşürülebilmesi için, her yıl tarım dışında 550.000 net istihdamın yaratılması zorunluluğu oraya çıkmaktadır. *(Türkiye'de İşgücü Piyasası ve İşsizlik, TÜSİAD Raporu, Aralık 2002, sayfa 196)*

Yaratılan İstihdam* (Sektörlere göre)

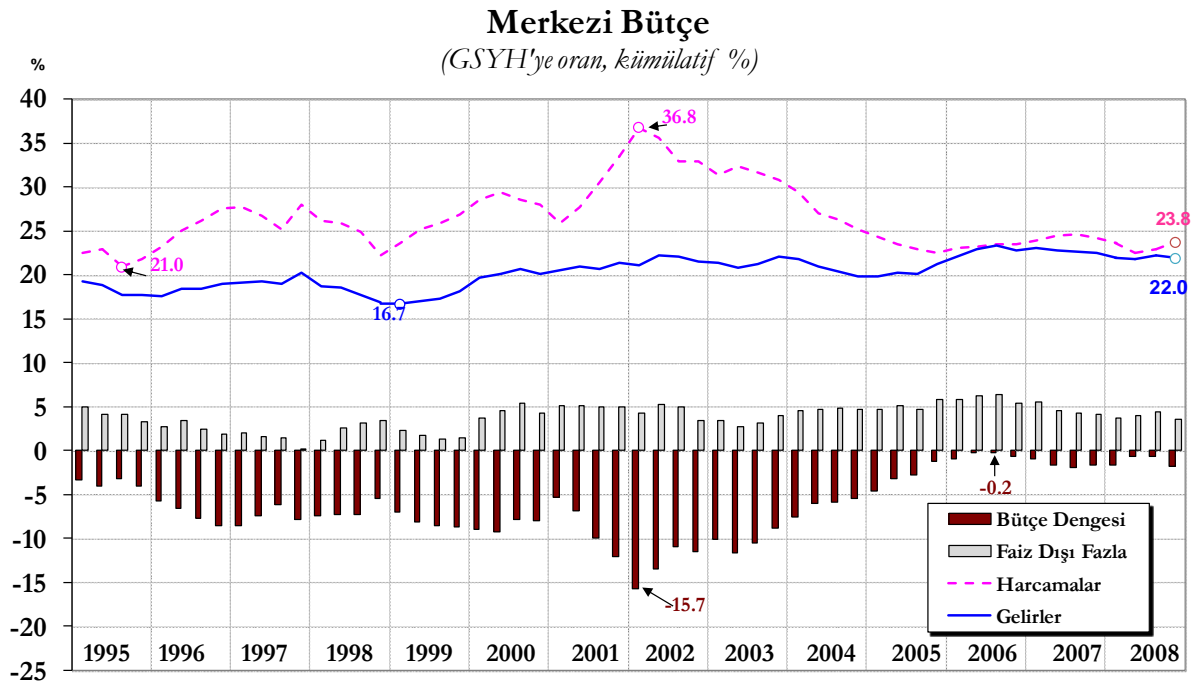
* Bir önceki senenin aynı ayına göre değişimi.

Kaynak: TÜİK

* 2006 yılı öncesi rakamlar Konsolide Bütçe formatındadır.

Kaynak: Reuters

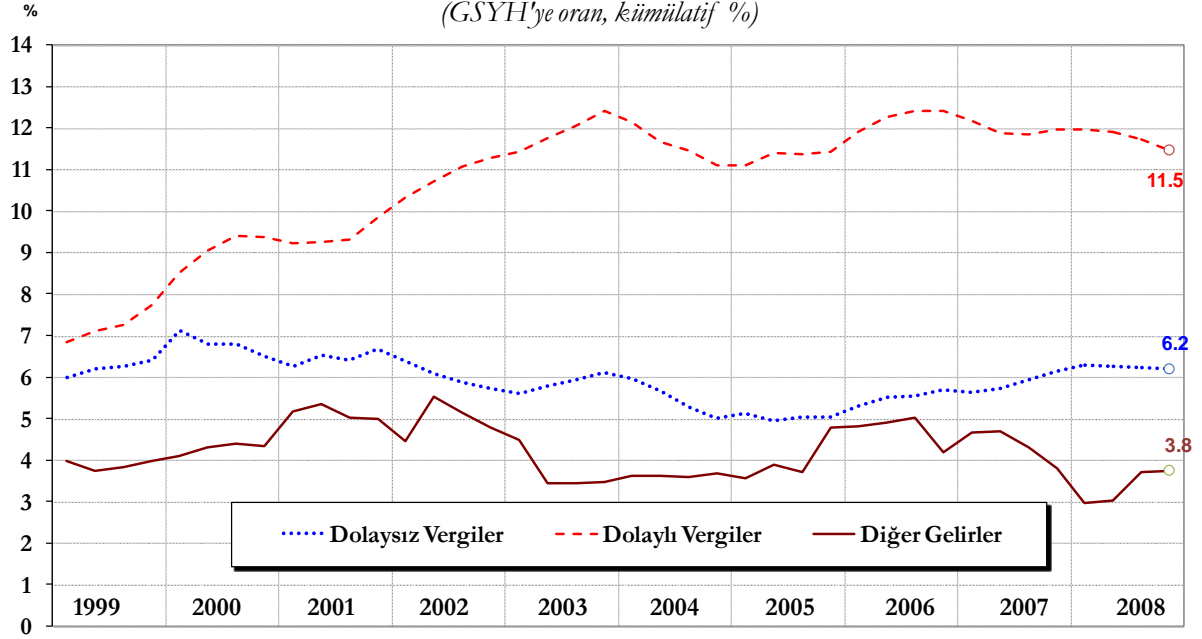

* 2006 yılı öncesi rakamlar Konsolide Bütçe formatındadır.

Kaynak: Reuters

Merkezi Bütçe: Gelirler*

(GSYH'ye oran, kümülatif %)

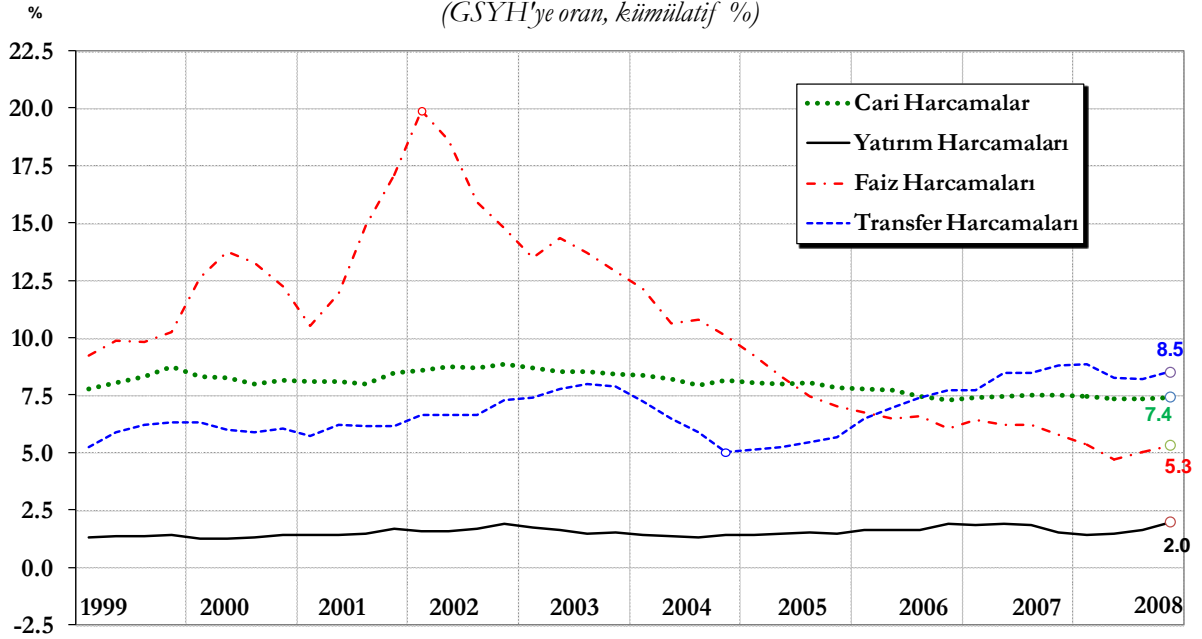

* 2006 yılı öncesi rakamlar Konsolide Bütçe formatındadır.

Kaynak: TCMB,

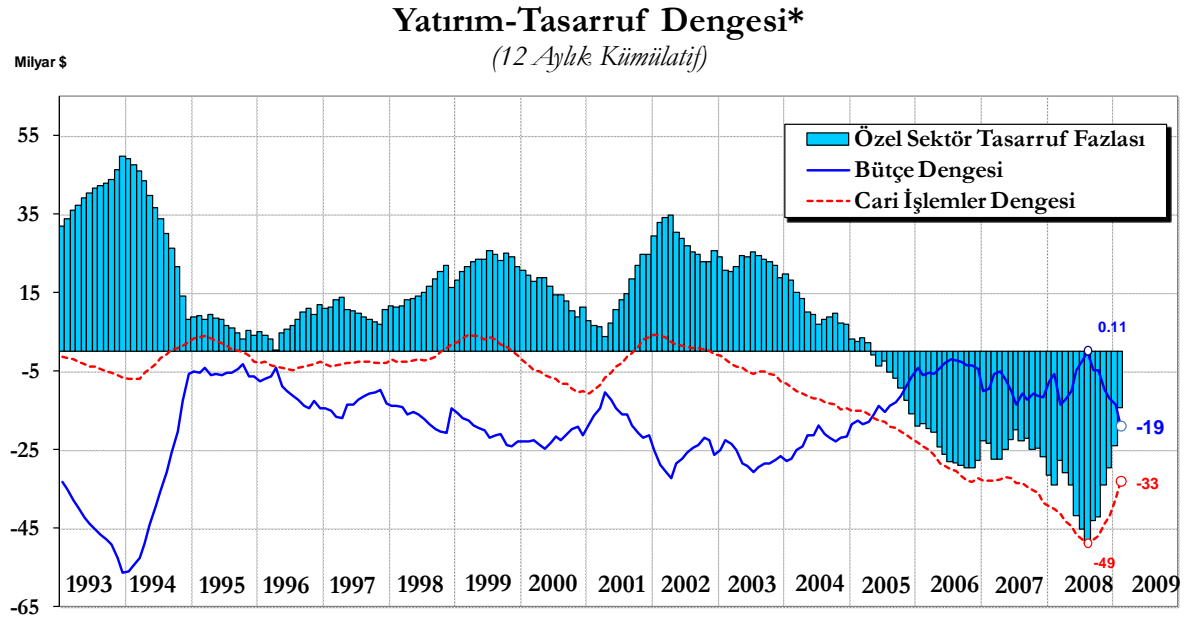
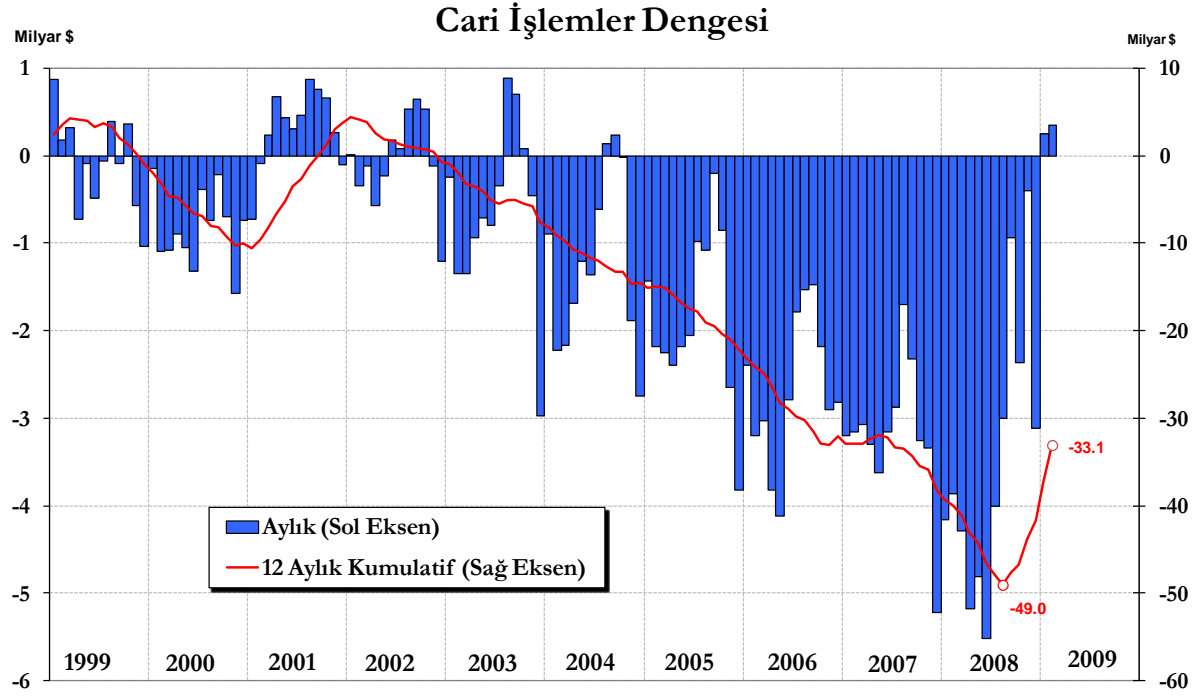
Merkezi Bütçe: Harcamalar

(GSYH'ye oran, kümülatif %)

* 2006 yılı öncesi rakamlar Konsolide Bütçe formatındadır.

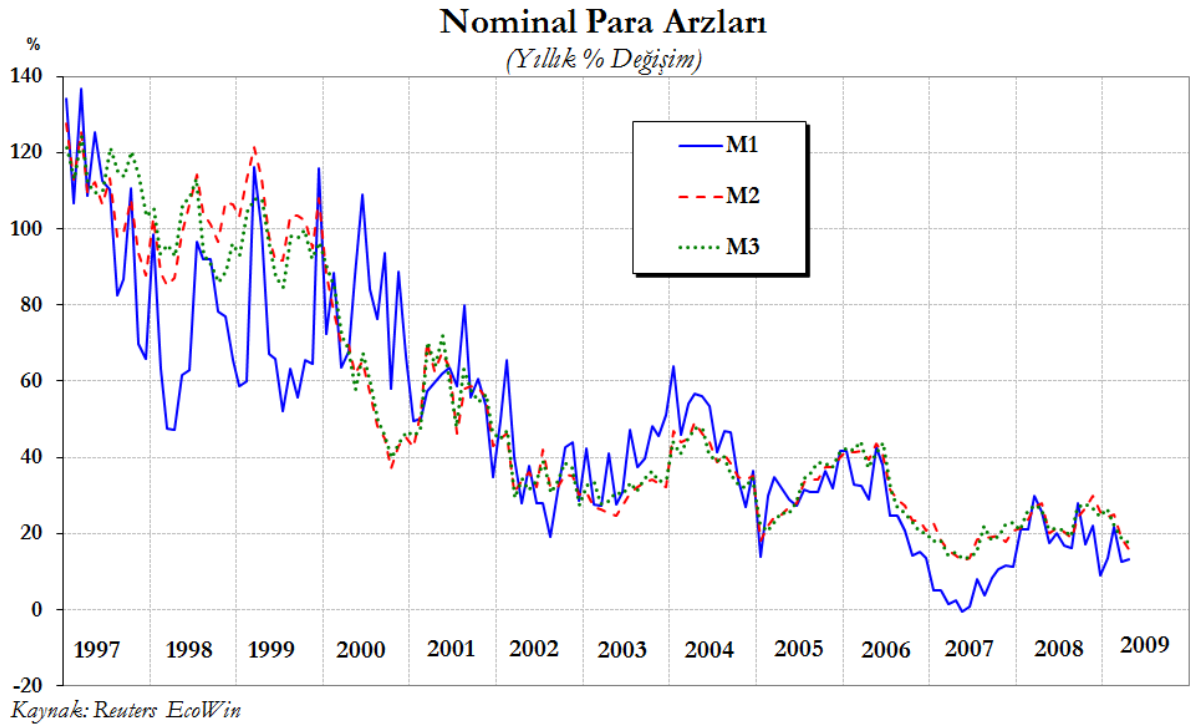
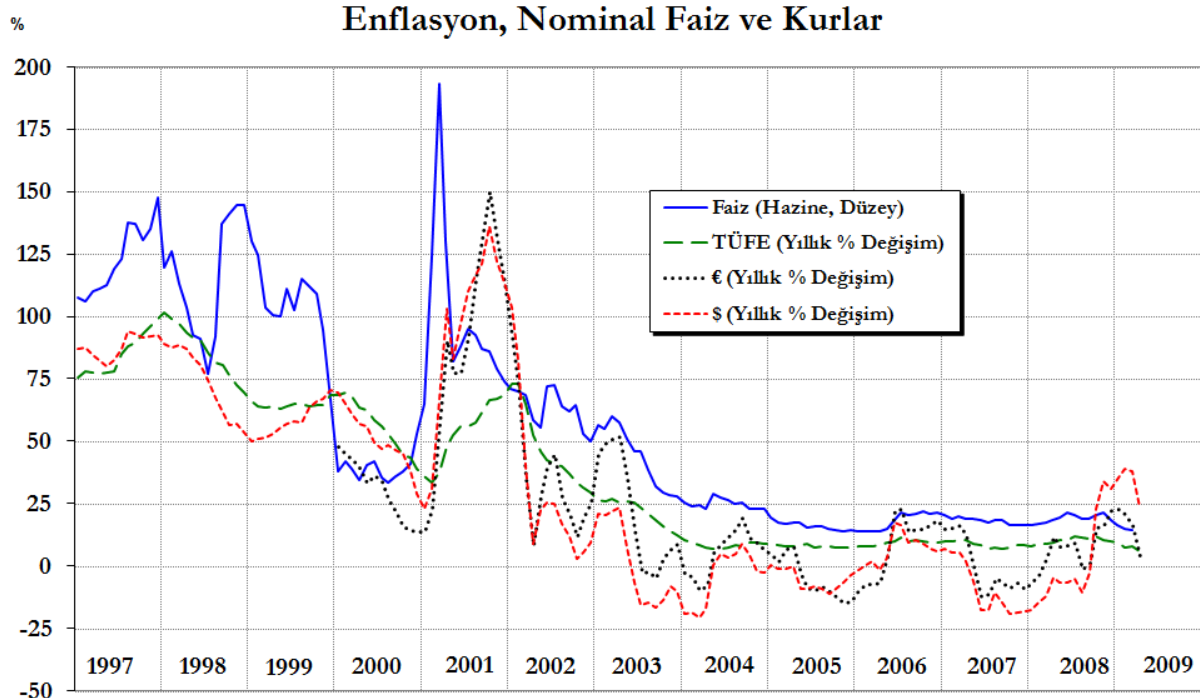
Kaynak: TCMB,

(*) Toplam Kamu Kesimi Tasarruf Açığı verisinin aylık olarak izlenememesi nedeniyle, Konsolide Bütçe Açığı göstere olarak kullanılmıştır. Özel Sektör Net Tasarruf göstergesi ise Konsolide Bütçe Açığı ve Cari İşlemler Dengesi verilerinin toplamı olarak hesaplanmıştır.

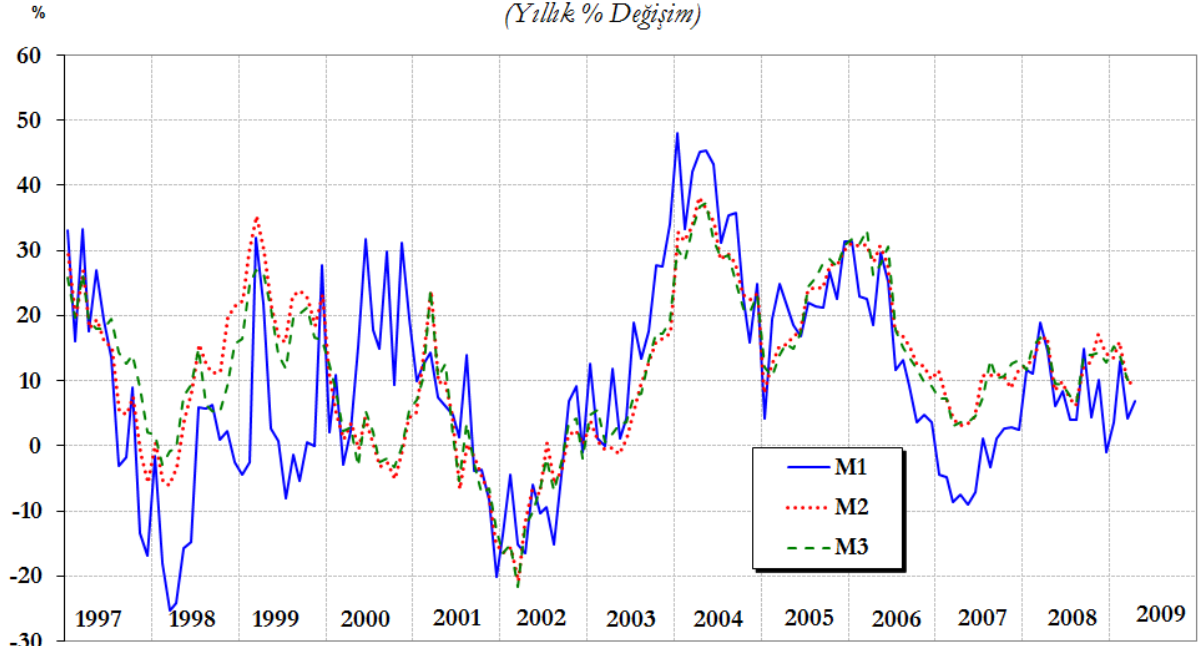
Kaynak: TCMB, Hazine

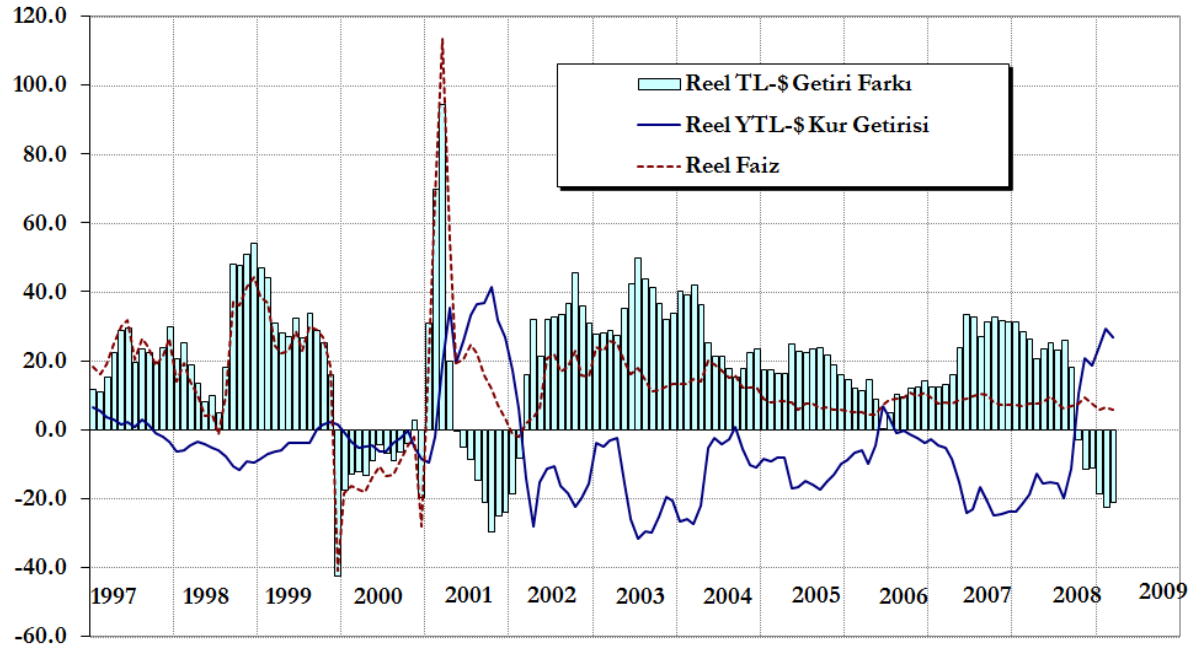
Reel Para Arzları

(Yıllık % Değişim)

Kaynak: Reuters EcoWin

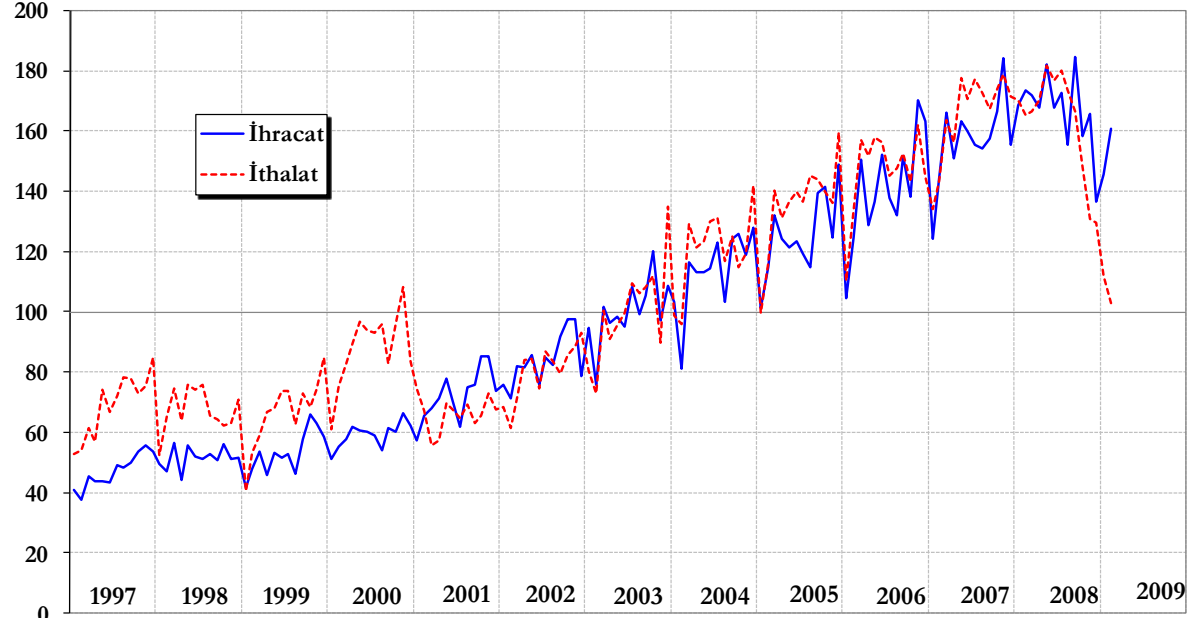
Reel Faiz

Kaynak: TCMB

Dış Ticaret Miktar Endeksleri

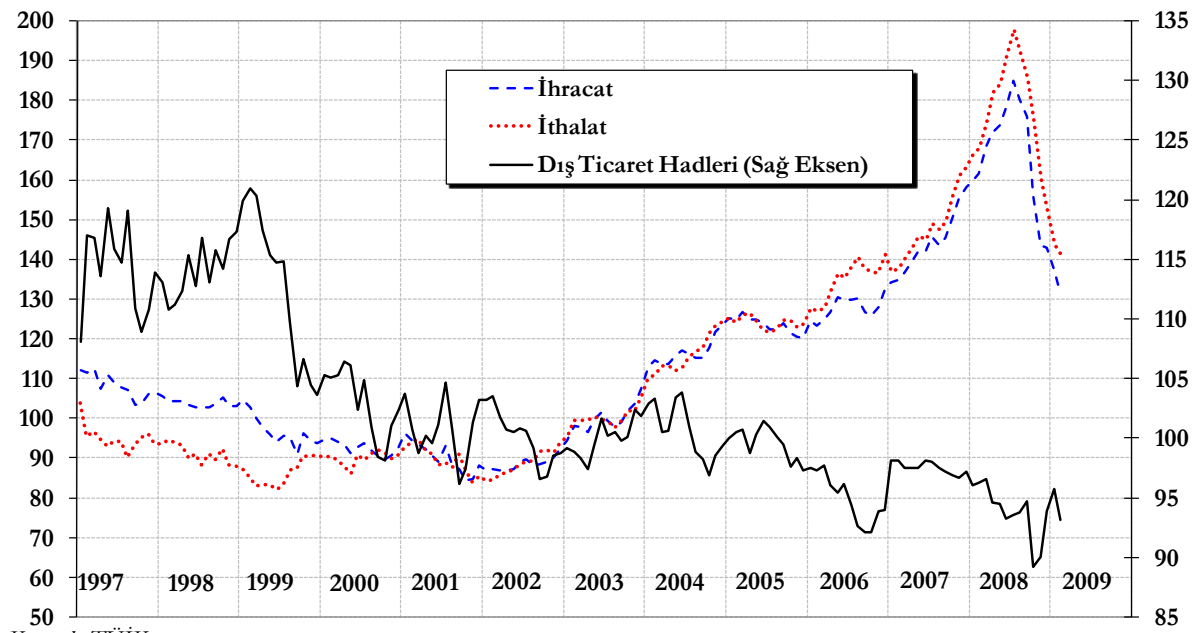
(2003=100)

Kaynak: TÜİK

Dış Ticaret Hadleri ve Fiyat Endeksleri

(2003=100)

Kaynak: TÜİK

TÜSİAD MAKROEKONOMİK SENARYO															
(Üç aylık ve yıllık ortalamalar)															
	2007					2008					2009				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Yıllık	Q1	Q2	Q3	Q4	Yıllık	Q1	Q2	Q3	Q4	Yıllık
GELİR ve FİYAT															
GSYH (sabit fiyatlarla)	8.1	4.1	3.3	3.6	4.6	7.3	2.8	1.2	-6.2	1.1	-12.9	-6.8	-1.3	4.5	-4.1
Enflasyon (TÜFE)	10.3	9.5	7.1	8.2	8.8	8.8	10.3	11.7	10.9	10.4	8.4	6.2	6.6	6.5	6.9
MERKEZİ BÜTÇE															
Merkezi Bütçe Geliri (milyar TL)	46.1	48.7	47.0	47.8	189.6	47.2	55.3	58.2	48.2	208.9	47.3	55.2	50.8	51.7	205.0
Merkezi Bütçe Gideri (milyar TL)	49.4	51.2	53.3	49.5	203.5	51.6	49.0	64.9	60.5	226.0	66.4	65.3	67.9	60.1	259.6
Merkezi Bütçe Dengesi (milyar TL)	-3.3	-2.6	-6.3	-1.7	-13.9	-4.4	6.3	-6.7	-12.3	-17.1	-19.1	-10.0	-17.0	-8.4	-54.6
Faiz Harcamaları (milyar TL)	16.0	10.9	15.9	6.0	48.7	13.8	7.0	20.6	9.3	50.7	18.1	12.9	18.7	7.0	56.8
Faiz Dışı Bütçe Dengesi (GSYH'ye oranı, %)	6.7	4.0	4.1	1.9	4.1	4.2	5.5	5.2	-1.3	3.5	-0.5	1.2	0.6	-0.5	0.2
Merkezi Bütçe Dengesi (GSYH'ye oranı, %)	1.8	1.2	2.7	0.8	1.6	-2.0	2.6	-2.5	-5.4	-1.8	-9.2	-4.2	-6.1	-3.3	-5.6
DÖVİZ KURLARI															
Nominal Döviz Kuru (\$/TL)	1.409	1.336	1.284	1.190	1.304	1.197	1.257	1.204	1.535	1.298	1.6487	1.577	1.586	1.624	1.609
Nominal Döviz Kuru*	5.9	-8.6	-14.3	-18.2	-9.2	-14.8	-5.8	-6.1	29.6	-0.2	37.7	25.5	31.7	5.7	23.9
Reel Döviz Kuru (2003=100)**	145.4	156.9	162.6	182.4	161.1	185.2	182.3	191.8	155.4	178.7	151.84	149.9	145.3	145.2	148.1
Reel Döviz Kuru*	4.1	19.8	25.0	32.2	19.7	28.1	17.1	18.9	-14.3	11.2	-18.0	-17.8	-24.2	-6.6	-17.1
Nominal Döviz Kuru (€/TL)	1.85	1.80	1.76	1.72	1.78	1.79	1.96	1.81	2.025	1.899	2.150	2.058	1.983	2.029	2.055
Nominal Döviz Kuru*	15.5	-2.0	-7.5	-8.1	-1.2	-2.5	9.3	3.0	18.1	6.8	19.9	4.8	9.3	0.2	8.2
Reel Döviz Kuru (2003=100)**	125.3	131.4	133.7	142.3	133.0	140.1	132.1	144.4	133.3	137.5	130.33	128.3	126.1	126.4	135.7
Reel Döviz Kuru*	-4.5	11.7	15.8	17.7	10.1	12.1	1.1	8.5	-6.0	3.6	-7.0	-2.9	-12.6	-5.2	-1.3
€/§	1.311	1.348	1.374	1.448	1.368	1.498	1.562	1.506	1.320	1.463	1.320	1.322	1.304	1.301	1.277
DİBS FAİZİ															
Nominal Faiz (bileşik %)	19.8	19.3	18.4	16.4	18.5	17.3	20.6	19.0	20.3	19.3	14.8	11.4	11.8	12.4	12.6
Reel Faiz (bileşik %)	8.6	8.9	10.5	7.6	8.9	7.5	9.0	7.1	9.3	8.2	7.1	4.9	4.9	5.5	5.6
DIŞ TİCARET ve CARİ İŞLEMLER															
İthalat (cif, milyar \$)	35.2	42.1	44.4	48.4	170.1	49.2	56.7	57.7	38.3	201.8	28.6	34.5	39.7	35.7	138.5
İhracat (fob, bavul tic. hariç, milyar \$)	23.2	26.4	26.7	30.9	107.3	33.1	35.6	36.4	26.8	132.0	24.5	25.0	28.3	25.0	102.8
Dış Ticaret Dengesi (milyar \$)	-12.0	-15.7	-17.6	-17.4	-62.8	-16.0	-21.1	-21.3	-11.5	-69.8	-4.1	-9.4	-11.4	-10.7	-35.7
Görünmeyen Kalemler (diğer cari)(milyar\$)	2.8	5.7	10.8	5.8	25.1	3.7	5.6	13.3	5.8	28.4	3.1	4.9	10.1	4.9	22.9
Cari İşlemler Dengesi (milyar\$)	-9.3	-10.0	-6.8	-11.6	-37.7	-12.3	-15.5	-7.9	-5.7	-41.4	-1.1	-4.6	-1.4	-5.8	-12.8
Cari İşlemler Dengesi (GSYİH'ye oranı, %)					-5.8					-5.5					-2.1
İthalat (cif)*	19.2	14.6	22.7	30.2	21.8	39.7	34.5	30.1	-20.9	18.7	-41.8	-39.2	-31.2	-6.8	-31.4
İhracat (fob, bavul tic. hariç)*	24.6	24.1	24.3	28.2	25.4	43.0	34.7	36.4	-13.3	23.1	-26.0	-29.8	-22.4	-6.8	-22.1

İtalik mavi rakamlar TÜSİAD tahminidir.

(*) Bir önceki yılın aynı dönemine göre yıllık yüzde değişimi gösterir.

(**) Reel döviz kuru endeksindeki düşüş, TL'nin yabancı para birimleri karşısında değer kaybettiğini göstermektedir.

TÜSİAD: Mesruiyet Caddesi No:46, Tepebaşı 34420, İSTANBUL. Tel: (0212) 249 19 29 – 251 53 13 Fax: (0212) 251 70 05
TÜSİAD Adına Sahibi: Arzuhan Yalçındağ **Genel Yayın Yönetmeni ve Sorumlu Müdür:** Ümit İzmen
Yayın Kurulu: Arzuhan Yalçındağ, Ferit Şahenk, Zafer Ali Yavan, Ümit İzmen, Alim Hasanov, Evrim Taşkın, Utku Üstüncaya
Yapımı: Ümit İzmen, Alim Hasanov, Evrim Taşkın, Utku Üstüncaya

TÜSİAD KONJONKTÜR DEĞERLENDİRME'nin 23. sayıs Ocak ayı itibarıyla bitiren son rakamları ve tahminlere dayanarak hazırlanmıştır.

Tüm hakları saklıdır. © TÜSİAD 2009

TÜSİAD-T/2009-04-491